

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

Кафедра філософії та політології

Н. М. Ковтун

МЕТОДОЛОГІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Навчально-методичний посібник
для магістрантів спеціальності 033 Філософія
денної форми навчання

Житомир – 2020

Рекомендовано до друку вченою радою Житомирського державного університету імені Івана Франка (Протокол № 8 від 26 червня 2020 р.)

Схвалено кафедрою філософії та політології Житомирського державного університету імені Івана Франка (Протокол № 13 від 18 червня 2020 р.)

Автор:

Ковтун Н. М. – доктор філософських наук, доцент, професор кафедри філософії та політології (Житомирський державний університет імені Івана Франка).

Рецензенти:

Утюж І. Г. – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри суспільних дисциплін (Запорізький державний медичний університет);

Шкіль Л. Л. – кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри культурології та філософської антропології (Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова).

Ковтун Н. М. Методологія наукових досліджень. Навчально-методичний посібник для магістрантів спеціальності 033 Філософія. Житомир, 2020. 63 с.

ЗМІСТ

ЗМІСТ.....	3
ПЕРЕДМОВА.....	4
Вимоги до знань та вмінь магістрантів.....	7
Модулі та змістовні модулі, теми лекцій навчальної дисципліни....	10
Семінарський курс з навчальної дисципліни.....	22
Екзаменаційні питання з навчальної дисципліни.....	35
Короткий термінологічний словник.....	38
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.....	53
ДОДАТКИ.....	56
Додаток А. Приклад оформлення титульного аркуша.....	56
Додаток Б. Перелік умовних скорочень.....	57
Додаток В. Зразок оформлення розділу "ЗМІСТ".....	58
Додаток Г. Приклади оформлення бібліографічного опису списку використаної літератури.....	59
Додаток Д. Приклад оформлення таблиці.....	61
Додаток Е. Приклад оформлення ілюстрації.....	62
Додаток З. Приклад оформлення схеми.....	63

ПЕРЕДМОВА

Навчальна програма вивчення дисципліни самостійного вибору університету "Методологія наукових досліджень" для підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань: 03 Гуманітарні науки спеціальності: 033 Філософія складена для реалізації освітньо-професійної програми: Філософія. У межах курсу досліджується сутність, формування, структура, етапи та ідеали, форми, принципи та ціннісні настанови процесу наукових досліджень.

Ключові завдання навчального курсу: забезпечити теоретичний та практичний рівень підготовки магістра до проведення наукових досліджень на підставі вивчення основних видів та форм наукових робіт, етапів і процесуальних засад підготовки наукових рефератів, доповідей, статей, курсових, дипломних та магістерських робіт, підготовка яких, у свою чергу, базується на знаннях про загальні закони розвитку і процесу пізнання реального світу.

Тому предметом методології наукових досліджень є аналіз способів, механізмів, принципів та форм і видів наукових досліджень, що визначає зміст практичної підготовки: ознайомлення магістрантів з методологічними основами наукових досліджень, вивчення ними конкретних методів і методик наукового пізнання.

Міждисциплінарні зв'язки: "Філософія науки", "Інтелектуальна власність", "Основи професійної комунікації іноземною мовою".

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

Модуль 1: Предмет методології наукових досліджень та види наукових публікацій.

Змістовий модуль 1. Вступ до методології наукових досліджень.

Змістовий модуль 2. Форми наукової комунікації та види наукових публікацій в умовах інформаційного суспільства.

Модуль 2: Особливості організації наукових досліджень магістранта у вищій школі.

Змістовний модуль 3. Специфіка підготовки і написання кваліфікаційних робіт у вищій школі.

Змістовний модуль 4. Особливості написання філософсько-релігієзнавчої наукової роботи та порядок її захисту.

1. Мета, завдання та програмні результати навчання

1.1 Мета: спрямування майбутніх магістрів на оволодіння знаннями про сутність, структуру, етапи формування, ідеали, форми, принципи та ціннісні настанови процесу наукових досліджень в умовах інформаційного суспільства.

1.2. Основне завдання вивчення дисципліни "Методологія наукових досліджень": забезпечити теоретичний та практичний рівень підготовки магістра до проведення наукових досліджень на підставі вивчення основних видів та форм наукових робіт, етапів і процесуальних засад підготовки наукових рефератів, доповідей, статей, курсових, дипломних та магістерських робіт, підготовка яких, у свою чергу, базується на знаннях про загальні закони розвитку світу та закони і закономірності процесу пізнання об'єктивної і суб'єктивної дійсності.

1.3. Програмні результати навчання:

ПРН 1. Знати теоретичні основи філософської науки і суміжних галузей гуманітаристики та суспільних наук, демонструвати спеціалізовані знання в межах певної філософської або релігієзнавчої проблематики, сполучати системну обізнаність з відповідною спеціальною (науково-дослідницькою) літературою.

ПРН 2. Оволодіння методами аналізу філософських та релігієзнавчих джерел та літератури, а також методами філософського дослідження.

ПРН 3. Сучасні уявлення про розвиток філософської (релігієзнавчої) науки; про сучасні філософські концепції.

ПРН 5. Здатність використовувати професійно-профільні знання й практичні навички філософських та суміжних дисциплін для дослідження релігійних явищ та процесів.

ПРН 8. Вміти писати тексти аналітичного та публіцистичного характеру в різних науково-філософських та філософсько-літературних форматах.

ПРН 9. Використовувати провідні моделі гуманітарного пізнання як смисловий простір міркувань у історико-філософському та теоретико-філософському контекстах.

ПРН 12. Уміння з дотриманням етичних норм формувати комунікаційну стратегію із суб'єктами взаємодії, застосовувати демократичні технології прийняття колективних рішень, враховуючи власні інтереси і потреби інших, використовувати ефективні стратегії спілкування.

ПРН 13. Ефективно спілкуватися і взаємодіяти в науковому просторі, зокрема й міжнародному, для розв'язання різноманітних фахових вузькоспеціальних і загальних завдань у галузі філософії та міждисциплінарних досліджень.

ПРН 14. Аналізувати, тлумачити і правильно застосовувати норми, що регулюють правовідносини у сфері інтелектуальної власності.

Характеристика курсу. Структура навчального курсу забезпечує вивчення ключових проблем методології наукових досліджень, сприяє збагаченню всіх складових наукового світогляду магістранта, активізації його творчо-аналітичного мислення, формування навичок самостійної роботи щодо написання наукових робіт (тез доповідей, рефератів, статей, курсових, дипломних та магістерських робіт) з метою оволодіння та вдосконалення професійної майстерності через освоєння сучасних методик збирання, систематизації, аналізу і практичного застосування наукової інформації.

Навчальна програма курсу "Методологія наукових досліджень" рекомендується для вищих закладів освіти, які готують фахівців за освітньо-кваліфікаційним рівнем "магістр" на базі освітньо-кваліфікаційного рівня "бакалавр". Змістове наповнення програми та розподіл академічного часу між модулями і темами забезпечують виконання базового компоненту підготовки магістрантів з методології наукових досліджень. Модулі навчального курсу дозволяють знайомитись з теоретичною основою методологічних знань, з особливостями, етапами, рівнями, формами і методами наукового дослідження у галузі філософсько-релігієзнавчого аналізу а також з методологією науки як інструментом організації наукових досліджень.

Аудиторні заняття проводяться у формі лекцій і семінарів у відповідності до змісту та ресурсу академічного часу, передбачених навчальною програмою та за методикою, що дає змогу організувати творчо-аналітичну та науково-пошукову роботу магістрантів як на заняттях, так і під час підготовки до них. **Позааудиторна самостійна робота** магістрантів займає 80 академічних годин. **На самостійне вивчення** виносяться теми і проблеми, доступні для освоєння магістрантами в зв'язку з попереднім ознайомленням при вивченні ряду навчальних дисциплін. Основні форми самостійної роботи: аналіз першоджерел і наукових текстів, підготовка робочих матеріалів (тези, конспекти, схеми), вирішення проблемно-пошукових завдань, формування глосарію та ін. Самостійна робота спрямовується на збір, підготовку, систематизацію і використання цих матеріалів на конкурсах наукових робіт, конференціях, теоретичних семінарах.

Оцінювання якості знань здійснюється у формах поточного і підсумкового тестування на електронних чи письмових носіях, в усній або письмовій формі.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 120 годин, 4 кредити ЄКТС.

ВИМОГИ ДО ЗНАНЬ ТА ВМІНЬ МАГІСТРАНТІВ

Магістрант повинен розуміти:

- предмет, проблематику, функції та значення методології наукових досліджень;
- особливості предмету методології наукових досліджень;
- сутність наукового знання та особливості його отримання у площині конкретних наукових досліджень;
- природу, логіку, етапи, форми, методи і засоби наукового дослідження;
- методологічний статус понять як форми мислення у процесі наукового дослідження;
- комунікативні засоби у процесі отримання наукової інформації;
- ключові вимоги до написання і оформлення різних видів наукових досліджень у вищій школі;
- аксіологічні засади етики наукового дослідження в ситуації стрімкого технологічного прогресу.

Магістрант повинен знати:

- предметне поле методології наукових досліджень;
- методологічний статус основних наукових категорій та понять;
- функціональні можливості методологічного інструментарію філософії і релігієзнавства;
- особливості процесу підготовки наукового дослідження та критерії обрання його проблематики;
- специфіку процесу підготовки і написання тез наукових доповідей, рефератів та статей, курсових і дипломних робіт;
- особливості підготовки, написання і захисту магістерської дисертації як форми кваліфікаційної роботи;
- знати і дотримуватись ключових вимог до написання кваліфікаційних робіт у вищій школі, насамперед у площині дотримання принципів доброчесності.

Магістрант повинен уміти:

- розмежовувати предметні поля методології наукового дослідження, філософії науки і логіки науки;
- застосовувати на практиці понятійно-категоріальний апарат філософії у процесі наукового дослідження і оформлення його результатів;
- розробити методологію та методику конкретного філософсько-релігієзнавчого дослідження;

- демаркувати основні види і джерела наукової інформації і розмежовувати різні види наукових публікацій в інформаційному просторі сучасності;
- здійснювати та описувати наукові дослідження; на їх основі здійснювати публікацію наукових досліджень у формі тез доповідей, статей, курсових, дипломних і магістерських робіт;
- реалізувати апробацію результатів філософсько-релігієзнавчого дослідження у процесі виступів на семінарах, круглих столах і конференціях;
- розкривати роль науки в цілому і наукових досліджень, зокрема, у процесі вирішенні глобальних проблем сучасної цивілізації.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 120 годин, 4 кредити ЄКТС.

Форма проведення занять: лекції, семінарські заняття.

РОЗПОДІЛ НАВЧАЛЬНОГО ЧАСУ ЗА ТЕМАМИ

Теми	Всього	Аудиторні заняття				Самостійна робота	Форма контролю
		лекції	практичні	лабораторні	ПКР		
Модуль 1: Методологія наукових досліджень: предмет, генеза, тенденції розвитку.							
<i>Змістовий модуль 1. Вступ до методології наукових досліджень.</i>							
Тема 1. Вступ до методології наукових досліджень	12	2	2			8	
Тема 2. Методологічний статус поняття як форми мислення у структурі наукового дослідження	15	2	4			9	

Модуль 2: Наукова комунікація та види наукових публікацій. Змістовий модуль 2. Форми наукової комунікації та види наукових публікацій у глобальному просторі сучасності.							
Тема 3. Форми наукової комунікації у системі наукового дослідження	13	2	2			9	
Тема 4. Підготовка наукового дослідження	13	2	2			9	
Тема 5. Види наукових публікацій у системі наукового дослідження	13	2	2			9	
Модуль 3: Особливості організації наукових досліджень у вищій школі. Змістовний модуль 3. Специфіка підготовки і написання кваліфікаційних робіт у вищій школі							
Тема 6. Кваліфікаційні роботи у структурі наукового дослідження	15	2	4			9	
Тема 7. Магістерська дисертація як форма кваліфікаційні роботи	13	2	2			9	
Модуль 4: Методика організації дослідницької роботи магістранта. Змістовний модуль 4. Особливості написання філософсько-релігієзнавчої наукової роботи та порядок її захисту.							
Тема 8. Методика і методологія написання філософсько-релігієзнавчої наукової роботи та порядок її захисту	13	2	2			9	
Тема 9. Порядок підготовки та процедура захисту кваліфікаційної роботи	13	2	2			9	
Всього	120	18	22			80	екзамен

МОДУЛІ ТА ЗМІСТОВНІ МОДУЛІ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Модуль 1: Предмет методології наукових досліджень та види наукових публікацій.

Змістовий модуль 1. Вступ до методології наукових досліджень.

Тема 1. Вступ до методології наукових досліджень.

Предмет методології наукових досліджень. Наука у системі соціального буття. Співвідношенням між філософією, методологією і логікою наукового пізнання. Методологія і методика. Змістовна і формалізована методологія, види змістовної методології.

Тема 2. Методологічний статус поняття як форми мислення у структурі наукового дослідження.

Поняття як форма мислення. Зміст і обсяг поняття. Закон оберненого співвідношення між змістом поняття та його обсягом. Класифікація понять. Понятійно-категоріальний апарат дослідження. Дефініції понять. Правила визначень понять. Класифікація: сутність, види, структура, вимоги до побудови.

Змістовий модуль 2. Форми наукової комунікації та види наукових публікацій в умовах інформаційного суспільства.

Тема 3. Форми наукової комунікації у системі наукового дослідження.

Наукова комунікація та її форми. Роль академічної мобільності у процесі наукового дослідження. Наукова комунікація і поняття інформаційних технологій. Інтернет-технології у системі пошуку, осмислення та ретрансляції наукової інформації. Робота з Універсальною десятинною системою класифікації (УДК). Джерела інформації. Специфіка роботи дослідника у бібліотеці. Особливості роботи з науковою літературою та джерельною базою, складання та оформлення бібліографії. Бібліографічні посилання в науковому тексті.

Тема 4. Підготовка наукового дослідження.

Обрання проблематики та теми наукового дослідження. Складання плану і плану-проспекту наукового дослідження. Загальна логіка наукового дослідження, взаємозалежність підпунктів плану, завдань, положень новизни та висновків дослідження. Визначення мети, об'єкту та предмету дослідження, окреслення кола дослідницьких завдань. Визначення методологічних підходів та джерельної бази дослідження.

Тема 5. Види наукових публікацій у системі наукового дослідження.

Види наукових досліджень. Конспект і реферат як форми наукових досліджень. Науковий звіт, наукова доповідь та тези доповіді. Рецензія та анотація у структурі наукового дослідження. Навчальний посібник, підручник як особливі форми наукової і навчальної літератури. Наукова стаття і монографія у структурі наукового дослідження. Поняття дисертації та автореферату дисертації.

Модуль 2: Особливості організації наукових досліджень магістранта у вищій школі.

*Змістовний модуль 3. Специфіка підготовки і написання
кваліфікаційних робіт у вищій школі.*

Тема 6. Кваліфікаційні роботи у структурі наукового дослідження.

Види наукових досліджень. Курсова робота: структура, обсяг, актуальність, мета, завдання, методологія дослідження. Етапи написання курсової роботи. Види дипломних робіт у структурі гуманітарних і природничо-наукових досліджень. Співвідношення курсової та дипломної роботи.

Тема 7. Магістерська дисертація як форма кваліфікаційні роботи.

Теоретико-методологічні засади підготовки і написання магістерської дисертації. Обрання теми та складання плану магістерської дисертації. Визначення методології дослідження проблематики магістерської дисертації. Процедура підготовки рукопису дисертації. Прийоми

компонування наукових матеріалів. Наукові рубрики. Науковий стиль викладу дослідницького матеріалу. Вимоги до оформлення змісту і структури магістерської дисертації. Форми апробації магістерської дисертації.

Змістовний модуль 4. Особливості написання філософсько-релігієзнавчої наукової роботи та порядок її захисту.

Тема 8. Методика і методологія написання філософсько-релігієзнавчої наукової роботи та порядок її захисту.

Ключові принципи філософсько-релігієзнавчого аналізу. Методологічний плюралізму у структурі філософсько-релігієзнавчого дослідження. Позаприродні феномени або реальні предмети (ікони, хрести, скульптури, архітектурні форми та ін.) як об'єкти наукового аналізу. Співвідношення богословсько-теологічного і наукового підходів до аналізу релігії. Герменевтичний, структурно-функціональний та феноменологічний підходи до розуміння релігії і релігійних процесів.

Тема 9. Порядок підготовки та процедура захисту кваліфікаційної роботи.

Підготовка до захисту кваліфікаційної роботи. Дотримання формальних вимог щодо форматування тексту кваліфікаційної роботи та перевірка на відсутність випадкових помилок. Структура доповіді магістранта щодо змісту роботи. Специфіка підготовки відповідей магістранта на запитання щодо змісту кваліфікаційної роботи. Висновок наукового керівника та рецензента щодо якості кваліфікаційної роботи. Підготовка відповідей магістранта щодо зауважень рецензентів. Прикінцеве слово магістранта та його ознайомлення з висновком про оцінку кваліфікаційної роботи.

ЛЕКЦІЙНИЙ КУРС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Модуль 1: Методологія наукових досліджень: предмет, генеза, тенденції розвитку.

Змістовий модуль 1. Вступ до методології наукових досліджень.

Лекція 1. Вступ до методології наукових досліджень (2 год).

1. Поняття та предмет методології наукових досліджень.
2. Методологія та методика наукового дослідження.
3. Змістовна і формалізована методологія наукового дослідження.

Література:

1. Білуха М. Т. Методологія наукових досліджень: Підручник. – К.: АБУ, 2002. – 480 с.
2. Бірта Г.О. Методологія і організація наукових досліджень: навч. посіб. / Г.О. Бірта, Ю.Г. Бургу. – К.: "Центр учбової літератури", 2014. – 142 с.
3. Данильян О. Г. Методологія наукових досліджень : підручник / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань. – Харків : Право, 2019. – 368 с.
4. Демківський А. В. Основи методології наукових досліджень [Текст] : навч. посібн. / А. В. Демківський, П. І. Безус. – К., 2012. – 276 с.
5. Колесников О. В. Основи наукових досліджень. 2-ге вид. випр. та доп. Навч. посіб. – К.: Центр учб. літ-ри, 2011. – 144 с. – Електронний ресурс. Режим доступу: http://www.immsp.kiev.ua/postgraduate/Biblioteka_trudy/OsnjvyMetDoslilKolesnykov2011.pdf
6. Методологія та організація наукових досліджень: посібник / О. І. Гудоров / Харк. нац. аграр. ун-т. – Х.: ХНАУ, 2017. – 57 с.
7. Основи методології та організації наукових досліджень / А. Є. Конверський (ред.). – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 352 с.
8. Юринець В. Є. Методологія наукових досліджень. – Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2011. – 178 с.

Лекція 2. Методологічний статус поняття як форми мислення у структурі наукового дослідження (2 год).

1. Поняття як форма мислення. Поняття і категорії у структурі наукового дослідження.
2. Зміст і обсяг поняття. Класифікація понять.
3. Дефініції (визначення) понять. Правила визначень понять.

Література:

1. Гасяк О. С. Формальна логіка : короткий словник-довідник. – Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2014. – 200 с.
2. Конверський А.Є. Логіка: підручник. – 2 - ге вид. виправлене / А. Є. Конверський. – К.: ВПЦ "Київський університет", 2017. – 391 с.
3. Пасько Я.І., Білецький В.В., Савенкова М.Є., Бурега В.В. Логіка : навчально-методичний посібник / Заг.ред. Бурега В.В. – Донецьк: ДонДДУ, 2004. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://web.archive.org/web/20141129031521/http://ukrkniga.org.ua/ukrkniga-text/37/>
4. Тофтул М. Г. Логіка : Посібник. – К. : Вид. центр "Акад.", 2003. – 368 с.
5. Тофтул М. Г. Логіка : навч. посіб. / М. Г. Тофтул; Житомир. держ. ун-т ім. І.Франка. – Житомир: ОП "Житомир. облдрук.", 2007 – 224 с.
6. Тофтул М. Г. Логіка : підручник / М. Г. Тофтул – 2-ге вид., переробл., доповн. – К. : Акад., 2008. – 400 с.

Модуль 2: Наукова комунікація та види наукових публікацій.

Змістовий модуль 2. Форми наукової комунікації та види наукових публікацій у глобальному просторі сучасності.

Лекція 3. Форми наукової комунікації у системі наукового дослідження (2 год.).

1. Форми і рівні наукової комунікації. Роль академічної мобільності у процесі наукового дослідження.
2. Пошук і обробка наукової інформації. Використання Інтернет-технологій у процесі наукового дослідження.

3. Складання та оформлення бібліографії. Бібліографічні посилання в науковому тексті.

Література:

1. Академічні свободи, університетська автономія та освіта для сталого розвитку. Мовою документів / НАН України [та ін.]; [редкол.: Клименко Л. П. та ін.]. – Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2009. – 285 с.
2. Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання ДСТУ 8302:2015. Електронний ресурс. Режим доступу: http://knmu.kharkov.ua/attachments/3659_8302-2015.PDF
3. Куліков В. О. Пошук історичної інформації в Інтернеті: Посібник для студентів історичних факультетів. – Харків: Вид-во ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2007. – 91 с. Електронний ресурс. Режим доступу: http://dspace.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/104/1/Kulikov_Poshyk_informacii.pdf
4. Приклади оформлення бібліографічного опису відповідно до ДСТУ 83.02:2015. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://aphd.ua/pryklady-oformlennia-bibliohrafichnoho-opysu-vidpovidno-do-dstu-83022015/>
5. Свириденко Д. Б. Академічна мобільність: відповідь на виклики глобалізації: монографія / Д.Б. Свириденко. – К.: Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2014. – 279 с. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/6418/3/Akademichna%20mobil>
6. Чупріна Н. В. Методологія сучасних наукових досліджень [Текст] : навч. посібн. для студ. вищ. навч. закл. – К. : КНУТД, 2009. – 246 с.

Лекція 4. Підготовка наукового дослідження (2 год.).

1. Обрання проблематики та теми наукового дослідження.
2. Складання плану і плану-проспекту наукового дослідження.
3. Визначення мети, об'єкту та предмету дослідження, окреслення кола дослідницьких завдань.

Література:

1. Афанасьєв А. О. Основи наукових досліджень: навч. посібн. / А. О. Афанасьєв, Є. В. Кузькін. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2005. – 96 с.

2. Білуха М. Т. Методологія наукових досліджень. – К.: АБУ, 2002. – 480 с.
3. Бірта Г.О. Методологія і організація наукових досліджень: навч. посіб. / Г.О. Бірта, Ю.Г. Бургу. – К.: "Центр учбової літератури", 2014. – 142 с.
4. Данильян О. Г. Методологія наукових досліджень : підручник / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань. – Харків : Право, 2019. – 368 с.
5. Колесников О. В. Основи наукових досліджень. 2-ге вид. випр. та доп. Навч. посіб. – К.: Центр учб. літ-ри, 2011. – 144 с. – Електронний ресурс. Режим доступу: http://www.immsp.kiev.ua/postgraduate/Biblioteka_trudy/OsnjvyMetDoslilKolesnykov2011.pdf
6. Крушельницька О. В. Методологія та організація наукових досліджень : навч. посібн.. – К. : Кондор, 2003. – 192 с.
7. Основи методології та організації наукових досліджень / А. Є. Конверський (ред.). – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 352 с.
8. Юринець В. Є. Методологія наукових досліджень. – Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2011. – 178 с.

Лекція 5. Види наукових публікацій у системі наукового дослідження (2 год.).

1. Типологія наукових досліджень. Конспект і реферат як форми наукових досліджень.
2. Науковий звіт, наукова доповідь, тези доповіді, рецензія та анотація у структурі наукового дослідження.
3. Навчальний посібник, підручник як особливі форми наукової і навчальної літератури.
4. Наукова стаття і монографія у структурі наукового дослідження.

Література:

1. Афанасьєв А. О. Основи наукових досліджень: навч. посібн. / А. О. Афанасьєв, Є. В. Кузькін. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2005. – 96 с.
2. Білуха М. Т. Методологія наукових досліджень. – К.: АБУ, 2002. – 480 с.
3. Бірта Г.О. Методологія і організація наукових досліджень: навч. посіб. / Г.О. Бірта, Ю.Г. Бургу. – К.: "Центр учбової літератури", 2014. – 142 с.
4. Данильян О. Г. Методологія наукових досліджень : підручник / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань. – Харків : Право, 2019. – 368 с.

5. Клименюк О. В. Виклад та оформлення результатів наукового дослідження. – Ніжин : Аспект-Поліграф, 2007.– 398 с.
6. Клименюк О. В. Технологія наукового дослідження [Текст] : авторський підручник .– К.-Ніжин : Аспект-Поліграф, 2006. – 308 с.
7. Колесников О. В. Основи наукових досліджень. 2-ге вид. випр.. та доп. Навч. посіб. – К.: Центр учб. літ-ри, 2011. – 144 с. – Електронний ресурс. Режим доступу: http://www.immsp.kiev.ua/postgraduate/Biblioteka_trudy/OsnjvyMetDoslilKolesnykov2011.pdf
8. Крушельницька О. В. Методологія та організація наукових досліджень : навч. посібн.. – К. : Кондор, 2003. – 192 с.
9. Основи методології та організації наукових досліджень / А. Є. Конверський (ред.). – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 352 с.
10. Методологія наукових досліджень: навчально-методичний посібник для студентів економічного факультету спеціальності 8.03050501 / укладач Олійник Н. Ю. – Кам'янець-Подільський, 2015. – 105 с.
11. Стеченко Д. М. Методологія наукових досліджень [Текст] : підруч., затвердж. МОНУ / Стеченко Дмитро Миколайович, Чмир Олена Сергіївна.– 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : Знання, 2007.– 317 с.
12. Юринець В. Є. Методологія наукових досліджень. – Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2011. – 178 с.

Модуль 3: Особливості організації наукових досліджень у вищій школі.

Змістовний модуль 3. Специфіка підготовки і написання кваліфікаційних робіт у вищій школі.

Лекція 6. Кваліфікаційні роботи у структурі наукового дослідження (2 год.).

1. Курсова робота: структура, обсяг, актуальність, мета, завдання, методологія дослідження.
2. Дипломна робота у структурі гуманітарних і природничо-наукових досліджень: структура, обсяг.

Література:

1. Бірта Г.О. Методологія і організація наукових досліджень: навч. посіб. / Г.О. Бірта, Ю.Г. Бургу. – К.: "Центр учбової літератури", 2014. – 142 с.

2. Данильян О. Г. Методологія наукових досліджень : підручник / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань. – Харків : Право, 2019. – 368 с.
3. Клименюк О. В. Виклад та оформлення результатів наукового дослідження [Текст] : авторський підручник / Олександр Валеріанович Клименюк.– Ніжин : Аспект-Поліграф, 2007.– 398 с.
4. Клименюк О. В. Технологія наукового дослідження [Текст] : авторський підручник .– К.-Ніжин : Аспект-Поліграф, 2006. – 308 с.
5. Колесников О. В. Основи наукових досліджень. 2-ге вид. випр.. та доп. Навч. посіб. – К.: Центр учб. літ-ри, 2011. – 144 с. – Електронний ресурс. Режим доступу: http://www.immsp.kiev.ua/postgraduate/Biblioteka_trudy/OsnjvyMetDoslilKolesnykov2011.pdf
6. Методологія наукових досліджень: навчально-методичний посібник для студентів економічного факультету спеціальності 8.03050501 / укладач Олійник Н. Ю. – Кам'янець-Подільський, 2015. – 105 с.
7. Методичні вказівки для написання дипломних робіт (для студентів 5 курсу денної форми навчання географічного факультету. Укл.: М. Р. Салюк. – Ужгород: Видавництво "УжНУ", 2016.– 50 с.
8. Печеніна Н. А., Тарасов А. В., Яшин В. О. Курсова робота з історії : Навчально-методичні рекомендації. – Кривий Ріг, 2017. – 68 с.
9. Товт В.А. Нормативні вимоги та методика підготовки курсових, дипломних і магістерських робіт: Методичні рекомендації/В.А.Товт, Е.М.Сивохоп, В.Я.Сусла. - Ужгород: "Ліра", 2004. – 64 с.
10. Юринець В. Є. Методологія наукових досліджень. – Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2011. – 178 с.

Лекція 7. Магістерська дисертація як форма кваліфікаційні роботи (2 год.).

1. Обрання теми та складання плану магістерської дисертації.
2. Визначення методології дослідження проблематики магістерської дисертації.
3. Процедура підготовки рукопису дисертації. Наукові рубрики.
4. Вимоги до оформлення змісту і структури магістерської дисертації.

Література:

1. Безверхнюк Т. М. Магістерська робота: написання, оформлення, захист: навчально-методичний посібник. – Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2014. – 120 с.

2. Бірта Г.О. Методологія і організація наукових досліджень: навч. посіб. / Г.О. Бірта, Ю.Г. Бургу. – К.: "Центр учбової літератури", 2014. – 142 с.
3. Гуткевич С. О. Пугачова К. М. Магістерська робота: методика написання та захисту: навчальний посібник по методиці написання магістерської роботи. – Київ : Видавничий дім "Гельветика", 2017. – 200 с.
4. Клименюк О. В. Виклад та оформлення результатів наукового дослідження [Текст] : авторський підручник / Олександр Валеріанович Клименюк.– Ніжин : Аспект-Поліграф, 2007.– 398 с.
5. Колесников О. В. Основи наукових досліджень. 2-ге вид. випр.. та доп. Навч. посіб. – К.: Центр учб. літ-ри, 2011. – 144 с. – Електронний ресурс. Режим доступу: http://www.immsp.kiev.ua/postgraduate/Biblioteka_trudy/OsnjvyMetDoslilKolesnykov2011.pdf
6. Методологія наукових досліджень: навчально-методичний посібник для студентів економічного факультету спеціальності 8.03050501 / укладач Олійник Н. Ю. – Кам'янець-Подільський: Кам'янець Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2015. – 105 с.
7. Методичні вказівки для написання дипломних робіт (для студентів 5 курсу денної форми навчання географічного факультету. Укл.: М. Р. Салюк. – Ужгород: Видавництво "УжНУ", 2016.– 50 с.
8. Методичні рекомендації до написання магістерських робіт для студентів філологічного факультету // Уклад Єрмоленко С.І. – Мелітополь, 2019. – 63 с.
9. Товт В.А. Нормативні вимоги та методика підготовки курсових, дипломних і магістерських робіт: Методичні рекомендації/ В.А.Товт, Е.М.Сивохоп, В.Я.Сусла. – Ужгород: "Ліра", 2004. – 64 с.
10. Юринець В. Є. Методологія наукових досліджень. – Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2011. – 178 с.

Модуль 4: Методика організації дослідницької роботи магістранта.
Змістовний модуль 4. Особливості написання філософсько-релігієзнавчої наукової роботи та порядок її захисту.

Лекція 8. Методика і методологія написання філософсько-релігієзнавчої наукової роботи та порядок її захисту (2 год.).

1. Принципи філософсько-релігієзнавчого аналізу. Методологічний плюралізм.

2. Співвідношення богословсько-теологічного і наукового підходів до аналізу релігії.
3. Герменевтичний, структурно-функціональний та феноменологічний підходи до розуміння релігії і релігійних процесів.

Література:

1. Білецький І. П. Філософія науки: навч. посіб./ Ігор Павлович Білецький [і ін.]. – Х.: ХНЕУ, 2005. – 128 с.
2. Гадамер Х.-Г. Истина и метод: Основы философской герменевтики. – М.: Прогресс, 1988. – 704 с.
3. Добронравова І. С. Філософія та методологія науки: підручник для вищ. навч. закладів. – К.: ВПЦ "Київський університет", 2008. – 223 с.
4. Романюк А. Порівняльний аналіз політичних систем Західної Європи: інституційний вимір. – Львів: Тріада плюс, 2004. – 392 с.
5. Дюмезиль Ж. Верховные боги индоевропейцев. – М.: Наука, 1986. – 234 с.
6. Леві-Строс К. Структурна антропологія. – К.: Основи, 2000. – 387 с.
7. Литовченко І. В. Структурно-функціональна парадигма в дослідженнях соціальних інститутів // Вісника Національного авіаційного університету. Серія Філософія. Культурологія. – 2012. – № 2. – С. 48 – 51.
8. Пропп В. Исторические корни волшебной сказки. – Л.: Издательство Ленинградского университета, 1986. – 365 с.
9. Соссюр Ф. Курс общей лингвистики / Пер. с фр. А. Сухотина // Соссюр Ф. Труды по языкознанию. – М.: Прогресс, 1977. – С. 31 – 274.

Лекція 9. Порядок підготовки та процедура захисту кваліфікаційної роботи (2 год.).

1. Формальні вимоги щодо форматування тексту кваліфікаційної роботи.
2. Структура доповіді магістранта щодо змісту кваліфікаційної роботи.
3. Підготовка відповідей на зауваження рецензента та на можливі запитання щодо змісту роботи під час захисту.
4. Прикінцеве слово магістранта та процедура ознайомлення з висновком про оцінку кваліфікаційної роботи.

Література:

1. Безверхнюк Т. М. Магістерська робота: написання, оформлення, захист: навчально-методичний посібник. – Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2014. – 120 с.

2. Гуткевич С. О. Пугачова К. М. Магістерська робота: методика написання та захисту: навчальний посібник по методиці написання магістерської роботи. – Київ : Видавничий дім "Гельветика", 2017. – 200 с.
3. Клименюк О. В. Виклад та оформлення результатів наукового дослідження [Текст] : авторський підручник / Олександр Валеріанович Клименюк.– Ніжин : Аспект-Поліграф, 2007.– 398 с.
4. Методологія наукових досліджень: навчально-методичний посібник для студентів економічного факультету спеціальності 8.03050501 / укладач Олійник Н. Ю. – Кам'янець-Подільський: Кам'янець Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2015. – 105 с.
5. Методичні вказівки для написання дипломних робіт (для студентів 5 курсу денної форми навчання географічного факультету. Укл.: М. Р. Салюк. – Ужгород: Видавництво "УжНУ", 2016.– 50 с.
6. Методичні рекомендації до написання магістерських робіт для студентів філологічного факультету // Уклад Єрмоленко С.І., Митяй З.О. – Мелітополь, 2019. – 63 с.
7. Товт В.А. Нормативні вимоги та методика підготовки курсових, дипломних і магістерських робіт: Методичні рекомендації/ В.А.Товт, Е.М.Сивохоп, В.Я.Сусла. – Ужгород: "Ліра", 2004. – 64 с.
8. Юринець В. Є. Методологія наукових досліджень. – Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2011. – 178 с.

СЕМІНАРСЬКИЙ КУРС

Модуль 1: Методологія наукових досліджень: предмет, генеза, тенденції розвитку.

Змістовий модуль 1. Вступ до методології наукових досліджень.

Тема 1. Предмет методології наукових досліджень (2 год).

1. Поняття, предмет та функції методології наукових досліджень.
2. Методологія та методика наукового дослідження.
3. Змістовна і формалізована методологія наукового дослідження.

Література:

Основна література:

1. Бірта Г.О. Методологія і організація наукових досліджень: навч. посіб. / Г.О. Бірта, Ю.Г. Бургу. – К.: "Центр учбової літератури", 2014. – 142 с.
2. Данильян О. Г. Методологія наукових досліджень : підручник / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань. – Харків : Право, 2019. – 368 с.
3. Колесников О. В. Основи наукових досліджень. 2-ге вид. випр.. та доп. Навч. посіб. – К.: Центр учб. літ-ри, 2011. – 144 с. – Електронний ресурс. Режим доступу: http://www.immsp.kiev.ua/postgraduate/Biblioteka_trudy/OsnjvyMetDoslilKolesnykov2011.pdf
4. Методичні вказівки для написання дипломних робіт (для студентів 5 курсу денної форми навчання географічного факультету. Укл.: М. Р. Салюк. – Ужгород: Видавництво "УжНУ", 2016.– 50 с.
5. Юринець В. Є. Методологія наукових досліджень. – Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2011. – 178 с.

Додаткова література:

6. Білуха М. Т. Методологія наукових досліджень. – К.: АБУ, 2002. – 480 с.
7. Данильян О. Г. Методологія наукових досліджень : підручник / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань. – Харків : Право, 2019. – 368 с.
8. Демківський А. В. Основи методології наукових досліджень [Текст] : навч. посібн. / А. В. Демківський, П. І. Безус. – К., 2012. – 276 с.

9. Каламбет С. В. Конспект лекцій з дисципліни "Методологія наукових досліджень" для студентів "Управління інноваційною діяльністю". – Дніпродзержинськ: ДДТУ, 2015. – 92 с.
10. Методологія та організація наукових досліджень: посібник / О. І. Гуторов / Харк. нац. аграр. ун-т. – Х.: ХНАУ, 2017. – 57 с.
11. Основи методології та організації наукових досліджень / А. Є. Конверський (ред.). – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 352 с.
12. Філіппенко А. С. Основи наукових досліджень. Конспекти лекцій: Посібник. – К.: Академвидав, 2005. – 208 с.
13. Цехмістрова Г. С. Основи наукових досліджень. – К.: Слово, 2003. – 240 с.

Тема 2. Методологічний статус поняття як форми мислення у структурі наукового дослідження (4 год).

1. Поняття як форма мислення. Поняття і категорії у структурі наукового дослідження.
2. Зміст і обсяг поняття. Класифікація понять.
3. Дефініції (визначення) понять. Правила визначень понять.
4. Категоріальний апарат наукового дослідження.

Література:

Основна література:

1. Гасяк О. С. Формальна логіка : короткий словник-довідник. – Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2014. – 200 с.
2. Конверський А.Є. Логіка: підручник. – 2 - ге вид. виправлене / А. Є. Конверський. – К.: ВПЦ "Київський університет", 2017. – 391 с.
3. Колесников О. В. Основи наукових досліджень. 2-ге вид. випр.. та доп. Навч. посіб. – К.: Центр учб. літ-ри, 2011. – 144 с. – Електронний ресурс. Режим доступу:
http://www.immsp.kiev.ua/postgraduate/Biblioteka_trudy/OsnjvyMetDoslilKolesnykov2011.pdf
4. Тофтул М. Г. Логіка : підручник / М. Г. Тофтул – 2-ге вид., переробл., доповн. – К. : Акад., 2008. – 400 с. .
5. Юринець В. Є. Методологія наукових досліджень. – Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2011. – 178 с.

Додаткова література:

6. Бірта Г.О. Методологія і організація наукових досліджень: навч. посіб. / Г.О. Бірта, Ю.Г. Бургу. – К.: "Центр учбової літератури", 2014. – 142 с.
7. Данильян О. Г. Методологія наукових досліджень : підручник / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань. – Харків : Право, 2019. – 368 с.
8. Пасько Я.І., Білецький В.В., Савенкова М.Є., Бурега В.В. Логіка : навчально-методичний посібник. – Донецьк: ДонДДУ, 2004. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://web.archive.org/web/20141129031521/http://ukrkniga.org.ua/ukrkniga-text/37/>
9. Пілюшенко В.Л., Шкрабак І.В., Славенко Е.І. Наукове дослідження: організація, методологія, інформаційне забезпечення: Навч. посіб. – К.: Лібра, 2004. – 344 с.
10. Тофтул М. Г. Логіка : Посібник. – К. : Вид. центр "Акад.", 2003. – 368 с.
11. Тофтул М. Г. Логіка : навч. посіб. / М. Г. Тофтул; Житомир. держ. ун-т ім. І.Франка. – Житомир: ОП "Житомир. облдрук.", 2007 – 224 с.
12. Шишкіна Є.К., Носирєв О.О. Методологія наукових досліджень [Текст]: навч. посіб. – Х.: Вид-во "Діса плюс", 2014. – 200 с.

Модуль 2: Наукова комунікація та види наукових публікацій.

Змістовий модуль 2. Форми наукової комунікації та види наукових публікацій у глобальному просторі сучасності.

Тема 3. Форми наукової комунікації у системі наукового дослідження (2 год.).

1. Форми і рівні наукової комунікації. Роль академічної мобільності у процесі наукового дослідження.
2. Пошук і обробка наукової інформації. Використання Інтернет-технологій у процесі наукового дослідження.
3. Складання та оформлення бібліографії. Бібліографічні посилання в науковому тексті.

Література:

Основна література:

1. Свириденко Д. Б. Академічна мобільність: відповідь на виклики глобалізації: монографія. – К.: Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова,

2014. – 279 с. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/6418/3/Akademichna%20mobilnist.pdf>
2. Бірта Г.О. Методологія і організація наукових досліджень: навч. посіб. / Г.О. Бірта, Ю.Г. Бургу. – К.: "Центр учбової літератури", 2014. – 142 с.
 3. Куліков В. О. Пошук історичної інформації в Інтернеті: Посібник для студентів історичних факультетів. – Харків: Вид-во ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2007. – 91 с. Електронний ресурс. Режим доступу: http://dspace.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/104/1/Kulikov_Poshyk_informacii.pdf
 4. Приклади оформлення бібліографічного опису відповідно до ДСТУ 83.02:2015. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://aphd.ua/prykłady-oformlennia-bibliohrafichnoho-opysu-vidpovidno-do-dstu-83022015/>
 5. Юринець В. Є. Методологія наукових досліджень. – Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2011. – 178 с.

Додаткова література:

6. Академічні свободи, університетська автономія та освіта для сталого розвитку. Мовою документів / НАН України [та ін.]; [редкол.: Клименко Л. П. та ін.]. – Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2009. – 285 с.
7. Данильян О. Г. Методологія наукових досліджень : підручник / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань. – Харків : Право, 2019. – 368 с.
8. Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання ДСТУ 8302:2015. Електронний ресурс. Режим доступу: http://knmu.kharkov.ua/attachments/3659_8302-2015.PDF
9. Колесников О. В. Основи наукових досліджень. 2-ге вид. випр. та доп. Навч. посіб. – К.: Центр учб. літ-ри, 2011. – 144 с. – Електронний ресурс. Режим доступу: http://www.immsp.kiev.ua/postgraduate/Biblioteka_trudy/OsnjvyMetDoslilKolesnykov2011.pdf
10. Чупріна Н. В. Методологія сучасних наукових досліджень [Текст] : навч. посібн. для студ. вищ. навч. закл. – К. : КНУТД, 2009. – 246 с.

Тема 4. Підготовка наукового дослідження (2 год.).

1. Процедура обрання проблематики та теми наукового дослідження.
2. Особливості складання плану і наукового дослідження.
3. Визначення мети, об'єкту, предмету і переліку дослідницьких завдань.

Література:

Основна література:

1. Білуха М. Т. *Методологія наукових досліджень*. – К.: АБУ, 2002. – 480 с.
2. Бірта Г.О. *Методологія і організація наукових досліджень: навч. посіб.* / Г.О. Бірта, Ю.Г. Бургу. – К.: "Центр учбової літератури", 2014. – 142 с.
3. Колесников О. В. *Основи наукових досліджень*. 2-ге вид. випр. та доп. Навч. посіб. – К.: Центр учб. літ-ри, 2011. – 144 с. – Електронний ресурс. Режим доступу: http://www.immsp.kiev.ua/postgraduate/Biblioteka_trudy/OsnjvyMetDoslilKolesnykov2011.pdf
4. *Методичні вказівки для написання дипломних робіт (для студентів 5 курсу денної форми навчання географічного факультету*. Укл.: М. Р. Салюк. – Ужгород: Видавництво "УжНУ", 2016. – 50 с.
5. Юринець В. Є. *Методологія наукових досліджень*. – Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2011. – 178 с.
6. Шишкіна Є.К., Носирєв О.О. *Методологія наукових досліджень [Текст]: навч. посіб.* – Х.: Вид-во "Діса плюс", 2014. – 200 с.

Додаткова література:

7. Афанасьєв А. О. *Основи наукових досліджень: навч. посібн.* / А. О. Афанасьєв, Є. В. Кузькін. – Х.: Вид. ХНЕУ, 2005. – 96 с.
8. Данильян О. Г. *Методологія наукових досліджень: підручник* / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань. – Харків: Право, 2019. – 368 с.
9. Клименюк О. В. *Виклад та оформлення результатів наукового дослідження [Текст]: авторський підручник* / Олександр Валеріанович Клименюк. – Ніжин: Аспект-Поліграф, 2007. – 398 с.
10. Клименюк О. В. *Технологія наукового дослідження [Текст]: авторський підручник*. – К.-Ніжин: Аспект-Поліграф, 2006. – 308 с.
11. Крушельницька О. В. *Методологія та організація наукових досліджень: навч. посібн.* – К.: Кондор, 2003. – 192 с.
12. *Основи методології та організації наукових досліджень* / А. Є. Конверський (ред.). – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 352 с.

Тема 5. Типологія наукових публікацій у системі наукового дослідження (2 год.).

1. Види наукових досліджень. Конспект і реферат як форми наукових досліджень.
2. Науковий звіт, наукова доповідь, тези доповіді, рецензія та анотація у структурі наукового дослідження.
3. Навчальний посібник, підручник як особливі форми наукової і навчальної літератури.
4. Наукова стаття і монографія у структурі наукового дослідження.

Література:

Основна література:

1. Бірта Г.О. Методологія і організація наукових досліджень: навч. посіб. / Г.О. Бірта, Ю.Г. Бургу. – К.: "Центр учбової літератури", 2014. – 142 с.
2. Клименюк О. В. Виклад та оформлення результатів наукового дослідження [Текст].– Ніжин : Аспект-Поліграф, 2007.– 398 с.
3. Клименюк О. В. Технологія наукового дослідження [Текст]: авторський підручник .– К.-Ніжин : Аспект-Поліграф, 2006. – 308 с.
4. Юринець В. Є. Методологія наукових досліджень. – Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2011. – 178 с.
5. Шишкіна Є.К., Носирєв О.О. Методологія наукових досліджень [Текст]: навч. посіб. – Х.: Вид-во "Діса плюс", 2014. – 200 с.

Додаткова література:

6. Афанасьєв А. О. Основи наукових досліджень : навч. посібн. / А. О. Афанасьєв, Є. В. Кузькін. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2005. – 96 с.
7. Білуха М. Т. Методологія наукових досліджень. – К.: АБУ, 2002. – 480 с.
8. Данильян О. Г. Методологія наукових досліджень : підручник / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань. – Харків : Право, 2019. – 368 с.
9. Колесников О. В. Основи наукових досліджень. 2-ге вид. випр.. та доп. Навч. посіб. – К.: Центр учб. літ-ри, 2011. – 144 с. – Електронний ресурс. Режим доступу: http://www.immsp.kiev.ua/postgraduate/Biblioteka_trudy/OsnjvyMetDoslilKolesnykov2011.pdf

10. Крушельницька О. В. Методологія та організація наукових досліджень : навч. посібн. – К. : Кондор, 2003. – 192 с.
11. Методичні вказівки для написання дипломних робіт (для студентів 5 курсу денної форми навчання географічного факультету. Укл.: М. Р. Салюк. – Ужгород: Видавництво "УжНУ", 2016.– 50 с.
12. Методологія наукових досліджень: навчально-методичний посібник для студентів економічного факультету спеціальності 8.03050501 / укладач Олійник Н. Ю. – Кам'янець-Подільський: Кам'янець Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2015. – 105 с.
13. Основи методології та організації наукових досліджень / А. Є. Конверський (ред.). – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 352 с.
14. Стеченко Д. М. Методологія наукових досліджень [Текст] : підруч., затвердж. МОНУ / Стеченко Дмитро Миколайович, Чмир Олена Сергіївна.– 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : Знання, 2007.– 317 с.

Модуль 3: Особливості організації наукових досліджень у вищій школі.

Змістовний модуль 3. Специфіка підготовки і написання кваліфікаційних робіт у вищій школі.

Тема 6. Кваліфікаційні роботи у структурі наукового дослідження (4 год.).

1. Курсова робота: структура, обсяг, актуальність, мета, завдання, методологія дослідження.
2. Дипломна робота у структурі гуманітарних і природничо-наукових досліджень: структура, обсяг.
3. Вимоги до апробації дипломної роботи.

Література:

Основна література:

1. Бірта Г.О. Методологія і організація наукових досліджень: навч. посіб. / Г.О. Бірта, Ю.Г. Бургу. – К.: "Центр учбової літератури", 2014. – 142 с.
2. Клименюк О. В. Виклад та оформлення результатів наукового дослідження [Текст].– Ніжин : Аспект-Поліграф, 2007.– 398 с.

3. Клименюк О. В. Технологія наукового дослідження [Текст]: авторський підручник .– К.-Ніжин : Аспект-Поліграф, 2006. – 308 с.
4. Методичні вказівки для написання дипломних робіт (для студентів 5 курсу денної форми навчання географічного факультету. Укл.: М. Р. Салюк. – Ужгород: Видавництво "УжНУ", 2016.– 50 с.
5. Товт В.А. Нормативні вимоги та методика підготовки курсових, дипломних і магістерських робіт: Методичні рекомендації/В.А.Товт, Е.М.Сивохоп, В.Я.Сусла. - Ужгород: "Ліра", 2004. – 64 с.
6. Юринець В. Є. Методологія наукових досліджень. – Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2011. – 178 с.

Додаткова література:

7. Білуха М. Т. Методологія наукових досліджень: Підручник. – К.: АБУ, 2002. – 480 с.
8. Данильян О. Г. Методологія наукових досліджень : підручник / О. Г. Данильян,. О. П. Дзьобань. – Харків : Право, 2019. – 368 с.
9. Ковтун Н. М. Філософія: програма кандидатського іспиту та методичні рекомендації для аспірантів та здобувачів / А. А. Герасимчук, М. А. Козловець, П. Ю. Саух, Н. М. Ковтун, В. М. Слюсар; [за заг. ред. проф. П. Ю. Сауха]. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2016. – 57 с.
10. Колесников О. В. Основи наукових досліджень. 2-ге вид. випр.. та доп. Навч. посіб. – К.: Центр учб. літ-ри, 2011. – 144 с. – Електронний ресурс. Режим доступу: http://www.immsp.kiev.ua/postgraduate/Biblioteka_trudy/OsnjvyMetDoslilKolesnykov2011.pdf
11. Методологія наукових досліджень: навчально-методичний посібник для студентів економічного факультету спеціальності 8.03050501 / Укладач Олійник Н. Ю. – Кам'янець-Подільський: Кам'янець Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2015. – 105 с.
12. Печеніна Н. А., Тарасов А. В., Яшин В. О. Курсова робота з історії : Навчально-методичні рекомендації для студентів спеціальності "Історія" денної та заочної форм навчання. – Кривий Ріг, 2017. – 68 с.
13. Шишкіна Є.К., Носирев О.О. Методологія наукових досліджень [Текст]: навч. посіб. – Х.: Вид-во "Діса плюс", 2014. – 200 с.

Тема 7. Методологія підготовки магістерської дисертації (2 год.).

1. Процедура обрання теми і складання плану магістерської дисертації.
2. Розробка методології дослідження у магістерській дисертації.
3. Процедура підготовки рукопису дисертації. Наукові рубрики.
4. Вимоги до оформлення змісту і структури магістерської дисертації.

Література:

Основна література:

1. Безверхнюк Т. М. Магістерська робота: написання, оформлення, захист: навчально-методичний посібник. – Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2014. – 120 с.
2. Гуткевич С. О. Пугачова К. М. Магістерська робота: методика написання та захисту: навчальний посібник по методиці написання магістерської роботи. – Київ : Видавничий дім "Гельветика", 2017. – 200 с.
3. Клименюк О. В. Технологія наукового дослідження [Текст]: авторський підручник .– К.-Ніжин : Аспект-Поліграф, 2006. – 308 с.
4. Товт В.А. Нормативні вимоги та методика підготовки курсових, дипломних і магістерських робіт: Методичні рекомендації/В.А.Товт, Е.М.Сивохоп, В.Я.Сусла. - Ужгород: "Ліра", 2004. – 64 с.
5. Юринець В. Є. Методологія наукових досліджень. – Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2011. – 178 с.

Додаткова література:

6. Бірта Г.О. Методологія і організація наукових досліджень: навч. посіб. / Г.О. Бірта, Ю.Г. Бургу. – К.: "Центр учбової літератури", 2014. – 142 с.
7. Клименюк О. В. Виклад та оформлення результатів наукового дослідження [Текст] : авторський підручник / Олександр Валеріанович Клименюк.– Ніжин : Аспект-Поліграф, 2007.– 398 с.
8. Колесников О. В. Основи наукових досліджень. 2-ге вид. випр.. та доп. Навч. посіб. – К.: Центр учб. літ-ри, 2011. – 144 с. – Електронний ресурс. Режим доступу: http://www.immsp.kiev.ua/postgraduate/Biblioteka_trudy/OsnjvyMetDoslilKolesnykov2011.pdf

9. Методологія наукових досліджень: навчально-методичний посібник для студентів економічного факультету спеціальності 8.03050501 / укладач Олійник Н. Ю. – Кам'янець-Подільський, 2015. – 105 с.
10. Методичні вказівки для написання дипломних робіт (для студентів 5 курсу денної форми навчання географічного факультету. Укл.: М. Р. Салюк. – Ужгород: Видавництво "УжНУ", 2016.– 50 с.
11. Методичні рекомендації до написання магістерських робіт для студентів філологічного факультету // Уклад Єрмоленко С.І., Митяй З.О. – Мелітополь, 2019. – 63 с.
12. Товт В. А. Нормативні вимоги та методика підготовки курсових, дипломних і магістерських робіт: Методичні рекомендації/ В.А.Товт, Е.М.Сивохоп, В.Я.Сусла. – Ужгород: "Ліра", 2004. – 64 с.

Модуль 4: Методика організації дослідницької роботи магістранта.

Змістовний модуль 4. Особливості написання філософсько-релігієзнавчої наукової роботи та порядок її захисту.

Тема 8. Методика і методологія підготовки філософсько-релігієзнавчої наукової роботи та порядок її захисту (2 год.).

1. Принципи філософсько-релігієзнавчого аналізу. Принцип методологічного плюралізму.
2. Дуалізм богословсько-теологічного і наукового підходів до аналізу релігії.
3. Герменевтичний, структурно-функціональний та феноменологічний підходи до розуміння релігії і релігійних процесів.

Література:

Основна література:

1. Богачов А. Л. Філософська герменевтика: навч. посіб. – К.: "Курс", 2006. – 406 с.
2. Квіт С. М. Основи герменевтики: навч. посібник. – К.: Академія, 2003. – 192 с.
3. Кебуладзе В. Феноменологія. Навчальний посібник. – К.: «ППС-2002», 2005. – 120 с.

4. Ярошовець В. І. Історія філософії: від структуралізму до постмодернізму [Текст] : підручник для студ. вищих навч. закл. / В. І. Ярошовець. – К. : Знання України, 2004. – 214 с.

Додаткова література:

5. Гадамер Х.-Г. Истина и метод: Основы философской герменевтики. – М.: Прогресс, 1988. – 704 с.
6. Герменевтика в контексті релігієзнавчих досліджень // Дисциплінарне релігієзнавство. Колективна монографія. За наук. ред. проф. А.Колодного К., 2009. – С. 202 – 211.
7. Берладена І. Феноменологічний підхід як засіб пояснення організації соціальної реальності сучасного віруючого // Релігія та соціум. – 2012. – № 2 (8). – С. 171 – 177. Електронний ресурс. Режим доступу: [http://www.sociology.chnu.edu.ua/res/sociology/Chasopys/Vup2\(8\)/25.pdf](http://www.sociology.chnu.edu.ua/res/sociology/Chasopys/Vup2(8)/25.pdf)
8. Бетти Э. Герменевтика как общая методика наук о духе / Э. Бетти. – М. : Изд-во "Канон + РООИ Реабилитация", 2011. – 144 с.
9. Романюк А. Порівняльний аналіз політичних систем Західної Європи: інституційний вимір. – Львів: Тріада плюс, 2004. – 392 с.
10. Дюмезиль Ж. Верховные боги индоевропейцев. – М.: Наука, 1986. – 234 с.
11. Леві-Строс К. Структурна антропологія. – К.: Основи, 2000. – 387 с.
12. Литовченко І. В. Структурно-функціональна парадигма в дослідженнях соціальних інститутів // Вісника Національного авіаційного університету. Серія Філософія. Культурологія. – 2012. – № 2. – С. 48 – 51.
13. Пропп В. Исторические корни волшебной сказки. – Л.: Издательство Ленинградского университета, 1986. – 365 с.
14. Соссюр Ф. Курс общей лингвистики / Пер. с фр. А. Сухотина // Соссюр Ф. Труды по языкознанию. – М.: Прогресс, 1977. – С. 31 – 274.
15. Феноменологія релігії в її суперечливому баченні // Дисциплінарне релігієзнавство. Колективна монографія. За наук. ред. проф. А.Колодного. К., 2009. – С. 68 – 75.

**Тема 9. Підготовка та процедура
захисту кваліфікаційної роботи (2 год.).**

1. Основні вимоги щодо форматування тексту кваліфікаційної роботи.
2. Підготовка виступу магістранта щодо змісту кваліфікаційної роботи.

3. Відповіді на зауваження рецензента та на можливі запитання щодо змісту роботи під час захисту.
4. Прикінцеве слово магістранта та процедура ознайомлення з висновком про оцінку кваліфікаційної роботи.

Література:

Основна література:

1. Безверхнюк Т. М. Магістерська робота: написання, оформлення, захист: навчально-методичний посібник. – Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2014. – 120 с.
2. Гуткевич С. О. Пугачова К. М. Магістерська робота: методика написання та захисту: навчальний посібник по методиці написання магістерської роботи. – Київ : Видавничий дім "Гельветика", 2017. – 200 с.
3. Клименюк О. В. Технологія наукового дослідження [Текст]: авторський підручник .– К.-Ніжин : Аспект-Поліграф, 2006. – 308 с.
4. Товт В.А. Нормативні вимоги та методика підготовки курсових, дипломних і магістерських робіт: Методичні рекомендації/В.А.Товт, Е.М.Сивохоп, В.Я.Сусла. - Ужгород: "Ліра", 2004. – 64 с.
5. Юринець В. Є. Методологія наукових досліджень. – Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2011. – 178 с.

Додаткова література:

6. Бірта Г.О. Методологія і організація наукових досліджень: навч. посіб. / Г.О. Бірта, Ю.Г. Бургу. – К.: "Центр учбової літератури", 2014. – 142 с.
7. Гуткевич С. О. Пугачова К. М. Магістерська робота: методика написання та захисту: навчальний посібник по методиці написання магістерської роботи. – Київ : Видавничий дім "Гельветика", 2017. – 200 с.
8. Єріна А.М. Організація вибіркового обстежень: Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2004. – 127 с.
9. Єріна А. М., Захожай В. Б., Єрін Д. Л. Методологія наукових досліджень: Навч. посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 212 с.
10. Здобувачу наукового ступеня: Метод. рекомендації / Упорядник С. В. Сьомін. – К. : МАУП, 2009. – 184 с.

11. Клименюк О. В. Виклад та оформлення результатів наукового дослідження [Текст] : авторський підручник / Олександр Валеріанович Клименюк.– Ніжин : Аспект-Поліграф, 2007.– 398 с.
12. Колесников О. В. Основи наукових досліджень. 2-ге вид. випр.. та доп. Навч. посіб. – К.: Центр учб. літ-ри, 2011. – 144 с. – Електронний ресурс. Режим доступу: http://www.immsp.kiev.ua/postgraduate/Biblioteka_trudy/OsnjvyMetDoslilKolesnykov2011.pdf
13. Методологія наукових досліджень: навчально-методичний посібник для студентів економічного факультету спеціальності 8.03050501 / укладач Олійник Н. Ю. – Кам'янець-Подільський: Кам'янець Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2015. – 105 с.
14. Методичні вказівки для написання дипломних робіт (для студентів 5 курсу денної форми навчання географічного факультету. Укл.: М. Р. Салюк. – Ужгород: Видавництво "УжНУ", 2016.– 50 с.
15. Методичні рекомендації до написання магістерських робіт для студентів філологічного факультету // Уклад Єрмоленко С.І., Митяй З.О. – Мелітополь, 2019. – 63 с.
16. Товт В.А. Нормативні вимоги та методика підготовки курсових, дипломних і магістерських робіт: Методичні рекомендації/ В.А.Товт, Е.М.Сивохоп, В.Я.Сусла. – Ужгород: "Ліра", 2004. – 64 с.

ЕКЗАМЕНАЦІЙНІ ПИТАННЯ

до навчальної дисципліни

МЕТОДОЛОГІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

1. Поняття та предмет методології наукових досліджень.
2. Природа науки та наукових досліджень.
3. Наука як особлива форма пізнання світу. Співвідношення наукового та буденного способу пізнання дійсності.
4. Методологія та методика наукового дослідження.
5. Змістовна і формалізована методологія наукового дослідження.
6. Ключові принципи наукового пізнання. Специфіка їх використання у філософсько-релігієзнавчому дослідженні.
7. Основні форми наукового пізнання: факт, ідея, проблема, концепція, гіпотеза, теорія.
8. Особливості використання фактів у природничих і гуманітарних дослідженнях.
9. Наукова ідея у структурі дослідження процесів об'єктивної і суб'єктивної дійсності.
10. Роль постановки і вирішення наукової проблеми у процесі пізнання дійсності.
11. Гіпотеза у структурі наукового дослідження.
12. Наукова теорія: види, структура та пізнавальні можливості.
13. Емпіричні та теоретичні методи наукового дослідження.
14. Використання наукової термінології у тексті.
15. Поняття як форма мислення. Поняття і категорії у структурі наукового дослідження.
16. Зміст і обсяг поняття. Класифікація понять.
17. Дефініції (визначення) понять. Правила визначень понять.
18. Роль істини у структурі наукового дослідження. Критерії істинності результатів наукового пізнання.
19. Спеціальні, загальні і всезагальні закони у структурі наукового дослідження.

20. Форми і рівні наукової комунікації. Роль академічної мобільності у процесі наукового дослідження.
21. Ключові етапи організації наукового дослідження. Їх діалектична єдність.
22. Пошук і обробка наукової інформації. Роль інформаційних революцій у процесі наукових досліджень.
23. Використання Інтернет-технологій у процесі наукового дослідження.
24. Релеватна, бібліографічна та нова інформація.
25. Складання та оформлення бібліографії. Бібліографічні посилання в науковому тексті.
26. Обрання проблематики та теми наукового дослідження.
27. Складання плану і плану-проспекту наукового дослідження.
28. Формулювання актуальності та новизни наукового дослідження.
29. Визначення мети, об'єкту та предмету дослідження, окреслення кола дослідницьких завдань.
30. Типологія наукових досліджень. Наукові видання та їх класифікація.
31. Конспект і реферат як форми наукових досліджень.
32. Науковий звіт і наукова доповідь у структурі наукових досліджень.
33. Особливості підготовки тез доповіді, рецензій і анотацій як особливий тип наукової продукції.
34. Навчальний посібник, підручник як особливі форми наукової і навчальної літератури.
35. Наукова стаття і монографія у структурі наукового дослідження.
36. Курсова робота: структура, обсяг, актуальність
37. Особливості визначення мети, завдань, методології курсової роботи.
38. Дипломна робота у структурі гуманітарних і природничо-наукових досліджень: структура, обсяг, особливості підготовки.
39. Обрання теми та складання плану магістерської дисертації.
40. Визначення методології дослідження проблематики магістерської дисертації.
41. Процедура підготовки рукопису дисертації. Наукові рубрики.
42. Вимоги до оформлення змісту і структури магістерської дисертації.

43. Ключові принципи філософсько-релігієзнавчого аналізу.
44. Методологічний плюралізм та позаконфесійність як принципи філософсько-релігієзнавчого дослідження.
45. Співвідношення богословсько-теологічного і наукового підходів до аналізу релігії.
46. Герменевтична методологія дослідження релігії і релігійних процесів.
47. Структурно-функціональний аналіз у системі дослідження релігійних процесів.
48. Феноменологічна методологія дослідження релігії і релігійних процесів
49. Формальні вимоги щодо форматування тексту кваліфікаційної роботи.
50. Структура доповіді магістранта щодо змісту кваліфікаційної роботи.
51. Підготовка відповідей на зауваження рецензента та на можливі запитання щодо змісту роботи під час захисту.
52. Прикінцеве слово магістранта та процедура ознайомлення з висновком про оцінку кваліфікаційної роботи.
53. Відповідальність вченого за результати наукових досліджень в умовах Четвертої індустріальної революції.
54. Етичні виміри новітніх біотехнологічних практик (генна інженерія, клонування, трансплантологія тощо).
55. Роль наукових досліджень у процесі вирішення глобальних проблем людства.
56. Спеціалізація і кооперування у структурі організації наукових досліджень.
57. Наукові ступені та вчені звання у системі організації роботи наукових кадрів.
58. Особливості процесу захисту авторських прав в умовах інформаційного суспільства.
59. Проблема державного регулювання наукових досліджень. Наука і влада.
60. Проблемне поле розвитку наукових досліджень в Україні у ситуації соціальної транзитивності.

КОРОТКИЙ ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

Авторський аркуш – одиниця обсягу друкованого твору, яка дорівнює 40.000 друкованих знаків (літери, цифри, розділові знаки, пробіли між словами тощо).

Адекватність інформації – характеристика інформації, що вказує на її відповідність об'єктивній або суб'єктивній дійсності.

Аксіома – висхідне положення або твердження, яке не потребує доведення.

Аксіоматичний метод – один із розповсюджених теоретичних методів наукового пізнання, а також побудови і організації теоретичного знання. Аксіоматичний метод полягає у виділенні двох частин (шарів) знання – 1) який не виводиться (в рамках даної системи) і 2) виводиться з (1) за допомогою логічних і математичних засобів. В шар (1) входять аксіоми, постулати, принципи і означення.

Актуальність дослідження – характеристика дослідження, яка вказує на міру впливу його результатів на вирішення конкретних наукових і практичних завдань або усунення вже існуючих проблем у природній і суспільній сферах буття.

Аналіз – загальнологічний метод наукового пізнання, який полягає в поділі деякого цілого (об'єкта) на окремі частини, як правило, більш доступні для дослідження. Додатковим методом відносно аналізу є синтез.

Аналогія – загальнологічний метод, суть якого є пошук загального в різних за природою об'єктів. Аналогія є підґрунтям методу моделювання.

Видання – документ, що пройшов процедуру редакційно-видавничого опрацювання та виготовлений способом друкування, тиснення, містить інформацію, призначену для поширення та відповідає вимогам державних стандартів, інших нормативних документів щодо регуляції процедури видавничого оформлення і поліграфічного виконання.

Вимірювання – метод визначення кількісного, числового значення певної величини за допомогою використання конкретних одиниць виміру.

Висновки дослідження – структурна одиниця наукового дослідження, в межах якої на основі узагальнення формулюються його найбільш істотні результати і концептуальні положення, що можуть претендувати на статус наукової новизни.

Вступ до дослідження – структурна одиниця наукового дослідження, в якій обґрунтовується його актуальність, визначається мета, завдання, об'єкт, предмет, наукова гіпотеза, ключові методологічні підходи.

Вторинна інформація – інформація, що з'явилась в результаті теоретичної, аналітичної обробки і публікації первинної інформації.

Вчений – фізична особа (громадянин України, іноземець або особа без громадянства), яка має повну вищу освіту у конкретній науковій галузі та проводить фундаментальні та (або) прикладні дослідження і отримує наукові та (або) науково-технічні результати.

Галузь знань – основна предметна сфера освіти і науки, що містить в собі групу споріднених спеціальностей, в межах яких здійснюється професійна підготовка.

Герменевтика – теорія тлумачення текстів, напрям у сучасній філософії. Герменевтика вказує на невіддільність розуміння (тлумачення) текстів від налаштованості інтерпретатора.

Гіпотеза (наукова) – форма наукового знання; частіше відноситься до теоретичного рівня наукового пізнання. Гіпотеза є висловлюванням (чи системою висловлювань), істиннісне оціювання якої не є достовірним, а ймовірним, і тому гіпотеза потребує обґрунтування і підкріплення, щоб стати справжньою науковою теорією.

Гіпотетико-дедуктивний метод – різновидність аксіоматичного методу, який використовується в фактуальних науках (зокрема, в природознавстві), причому в ролі аксіом виступають фундаментальні закони природи (як принципи) або природничо-наукові гіпотези. Як вважають деякі історики науки, гіпотетико-дедуктивний метод застосовував вже Г. Галілей при дослідженні вільного падіння тіл і формулюванні відповідного закону.

Гносеологія – або вчення про пізнання, розділ філософії, в якому вивчається процес пізнання, його походження, основи, структура та наслідки, досліджується відношення суб'єкта до об'єкта.

Дебати – форма дискусії, в межах якої відбувається логічно впорядкований, структурований і спеціально організований публічний обмін позиціями, ідеями, думками між протилежними сторонами, учасники якого зосереджують свої зусилля на необхідності переконання третьої сторони.

Дедукція – загальнологічний метод, суть якого полягає в логічному висновку з деяких загальних суджень (аксіом, принципів, законів тощо) окремих, більш конкретних суджень.

Детермінізм – загальнонаукове вчення про об’єктивний закономірний взаємозв’язок і взаємообумовленість явищ матеріального та духовного світу, наявність причини у кожному процесі, яка зумовлює настання наслідку.

Дипломна робота – форма кваліфікаційного навчально-наукового дослідження студента, яке виконується на завершальному етапі навчання студента у вищому навчальному закладі.

Дисертація – форма наукової праці, яка вимагає проведення процедури прилюдного захисту на здобуття наукового ступеня.

Дискусія – форма суспільного обговорення, спрямована на співставлення різних точок зору з метою досягнення істинного знання або вироблення правильного рішення проблеми.

Диспут – форма публічного обговорення суспільно значущої або наукової проблеми, яка відбувається у колі широкого кола фахівців.

Доктор наук – другий науковий ступінь в Україні, який здобувається особою на науковому рівні вищої освіти на основі ступеня кандидата наук (або доктора філософії) і завбачує набуття найвищого рівня компетентностей у галузі розробки і впровадження новітніх методологій дослідницької роботи, проведення оригінальних досліджень, отримання наукових результатів, що забезпечують розв’язання важливої теоретичної або прикладної проблеми, мають загальнонаціональне або світове значення та опубліковані у наукових виданнях.

Доктор філософії – освітній і водночас перший науковий ступінь, який здобувається на третьому рівні вищої освіти на основі ступеня магістра і присуджується спеціалізованою вченою радою вищого навчального закладу або наукової установи в результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти відповідної освітньо-наукової програми та публічного захисту дисертації у спеціалізованій вченій раді.

Дослідницький університет – національний вищий навчальний заклад, якому надано статус дослідницького університету Кабінетом Міністрів України на підставі того, що він забезпечує проривний розвиток держави у певних галузях знань за моделлю поєднання освіти, науки та інновацій, сприяє її інтеграції у світовий освітньо-науковий простір, має визнані наукові здобутки.

Економічна ефективність дослідження – рівень втілених у вартісних вимірах показників економії живої та уречевленої праці в суспільному виробництві, сфері послуг, які отримано на підставі використання

результатів науково-дослідницької роботи та порівняння їх з витратами на проведення дослідження.

Експеримент (науковий) – емпіричний метод, в рамках якого досліджується будь-яке явище завдяки активному впливу на нього за допомогою створення нових умов, які відповідають меті дослідження, або ж способом зміни тривалості процесу в потрібному напрямку. Науковий експеримент тісно пов'язаний з іншими емпіричними методами – спостереженням і вимірюванням; його матеріальними засобами є інструменти, прилади тощо.

Емпіризм – напрям у теорії пізнання, що визнає чуттєвий досвід за початкове знання та вважає, що зміст знання може розумітись як опис цього досвіду, або зводиться до нього.

Емпіричний опис – метод фіксації засобами природної або штучної мови відомостей про об'єкти, які фіксуються у процесі спостереження, а також встановлення емпіричних залежностей між результатами вимірювань.

Емпіричний рівень наукового пізнання – рівень, який характеризується діяльністю суб'єкта з явними об'єктами, нерідко такими, що чуттєво сприймаються. Через це методи наукового пізнання, що діють при цьому рівні, і форми наукового пізнання, що функціонують на цьому рівні, називають емпіричними (наприклад такі форми, як науковий факт, емпіричний закон тощо).

Загальнонаукова методологія – система методів дослідження, що використовуються практично у всіх наукових дисциплінах і базуються на загальних наукових принципах дослідження (об'єктивності, конкретності, практики, діалектики, логічності, системності та ін.).

Закон – форма наукового знання, яка виражає стійкий, повторюваний, істотний зв'язок явищ, сторін та інших особливостей дійсності і пізнання.

Збірник – особлива форма видання, яка формується з окремих праць різних авторів, що поєднуються спільний проблематиці але у різних аспектах.

Зміст наукової проблеми – комплекс позицій, на основі яких у дослідження відбувається реалізація мети і завдань наукового аналізу.

Знання – перевірені на практиці результати пізнання об'єктивної і суб'єктивної сфери дійсності, адекватно відображені у свідомості людини.

Знання наукове – одне з трьох складових науки. Знання наукове – це такий вид знання, який має такі властивості: а) системність; б) об'єктивність змісту (об'єктивну істинність); в) предметну визначеність; г) прогресивність

(необхідність росту знання). В (а) входять такі форми наукового знання (як елементи чи підсистеми), як теорії, гіпотези, закони, факти. З (б) пов'язані такі властивості наукового знання, як перевірність, підтверджуваність, доказовість, обґрунтованість.

Ідеалізація – теоретичний метод наукового пізнання, який поєднує в собі абстрагування та граничний перехід мислення до об'єкта чи ситуації, яких в принципі не існує в природі. Термін "ідеалізація" використовують як для позначення процесу реалізації відповідного теоретичного методу, так і для позначення ідеалізованого об'єкта як результату (методу) його застосування. Ідеалізація – необхідна складова частина теоретичної діяльності в науці.

Ідея – форма теоретичного осягнення дійсності, що водночас і відтворює цю дійсність, і довершує її.

Індукція – загальнологічний метод, це вид міркувань (розсудів) від множини одиничних фактів чи даних до загального судження (в ідеалі – емпіричного закону).

Інтуїція – поняття, що означає здатність безпосереднього осягнення істини, обминаючи міркування. Відомо, що пізнання не зводиться до одного логічного, понятійного мислення, що в пізнанні велику роль відіграє чуттєва та інтелектуальна інтуїція. Логічне пізнання та інтуїція тісно зв'язані між собою.

Інформаційний продукт – уніфікована інформація та послуги, подані у стандартизованій формі (спеціалізовані нормативні видання, державні стандарти, будівельні норми і правила тощо).

Інформаційні ресурси науково-технічної інформації – систематизовані зібрання науково-технічної літератури і документації, зафіксовані на паперових або інших носіях.

Інформація – відомості, які визначають рівень знань про явища, факти, події зв'язки дійсності та їх інтерпретацію.

Істина – знання, зміст якого відтворює об'єктивну дійсність.

Категорії – найбільш загальні й фундаментальні поняття, які відображають універсальні властивості і відношення об'єктивної дійсності.

Категорії діалектики – гранично абстрактні поняття, які відображають найбільш загальні й істотні властивості, сторони, зв'язки і відношення реальної дійсності і пізнання (категорії буття і небуття, ідеї, матерії, руху, простору, часу, якості, кількості, причини і наслідків, необхідності і випадковості, форми і змісту та ін.).

Конференція – найбільш поширена форма обміну науковою і практичною інформацією за конкретною темою, у процесі якої деякі учасники оприлюднюють власні наукові ідеї, результати досліджень, практичних дослідів, а інша частина учасників сприймають і обговорюють її.

Концепція – особлива форма наукового пізнання, яка дає системне розуміння, тлумачення й інтерпретацію ключової ідеї наукової теорії.

Кореляційний аналіз – особливий метод вивчення співвідношення між незалежними змінними у процесі наукового пізнання.

Курсова робота – різновид індивідуального навчально-наукового творчого дослідження студента або магістранта, метою якого є поглиблення, узагальнення і закріплення знань з конкретної навчальної дисципліни, формування навичок і вмінь самостійно працювати з навчальною, науковою друкованою літературою та електронними науковими ресурсами.

Магістерська робота – форма кваліфікаційного навчально-наукового дослідження студента, що виконується на завершальному етапі навчання на другому (магістерському) рівні отримання вищої освіти.

Математика – наука про ідеальні форми, які можуть відображати як кількісні, так і якісні відношення. Математику не можна віднести до природничих наук, тому що: а) її об'єкти – не природні об'єкти, а уявні конструкти (ідеалізовані об'єкти), і б) істина в математиці не є істина факту, а істина логічна, пов'язана з несуперечливістю, доказовістю тощо.

Матерія – філософська категорія для позначення об'єктивної реальності, тобто того, що існує поза нашою свідомістю. Природничо-наукове розуміння матерії пов'язане з її видами або властивостями.

Метафізика – має ряд значень. Термін метафізика вживається як синонім філософії. Метафізика – це метод мислення, що розглядає речі та процеси відокремлено, поза їх загального зв'язку, розуміючи розвиток однобічно, спрощено, як кількісне накопичення, монотонний рух по колу.

Метод – засіб одержання нових знань; відносно стійка система правил і принципів діяльності спрямованих на пізнання об'єкта. Метод, який пов'язаний з виробництвом і використанням наукового знання і який має ознаки науковості, відносять до наукових методів.

Метод науковий – це метод, який характеризується основними ознаками науковості знання і науковості діяльності. Метод науковий – це відносно стійка система правил і принципів діяльності досягнення істинного і ефективного результату у науці, наприклад, у вигляді наукового знання, яке є істинне і яке може застосовуватись. За тим, на якому **рівні наукового**

знання розглядаються методи наукові, вони поділяються на емпіричні, теоретичні і загальнологічні. Емпіричні – це ті методи наукові, які діють на емпіричному рівні наукового пізнання (спостереження, вимірювання, експеримент), теоретичні – це ті, які діють на теоретичному рівні наукового пізнання (ідеалізація, аксіоматичний метод, метод математичного моделювання, уявний експеримент, гіпотетико-дедуктивний метод). Загальнологічними методами називають ті наукові методи, які діють на обох рівнях наукового пізнання і навіть поза сферою науки (абстрагування, аналіз і синтез, аналогія, індукція і дедукція, моделювання).

Методологічний принцип – певна форма пізнавальної діяльності в науці, причому більш експліцитна, ніж звичайні регулятивні принципи наукового пізнання. Більша частина ефективно працюючих в науці методологічних принципів сформувались у фізиці і математиці.

Методологія – вчення про методи. В загально-філософському плані говорять про загальну методологію. У вузькому сенсі, відносно конкретної наукової дисципліни говорять про методологію фізики, методологію математики тощо.

Методологія наукової діяльності – система методів (принципів, правил, прийомів, способів і засобів) пізнання об'єктивної і суб'єктивної дійсності та організації (формування) системи наукових знань.

Методологічні підходи – об'єднані загальними принципами взаємозалежні методи наукового пізнання.

Механіцизм – філософсько-методологічна концепція, суть якої полягає в абсолютизації місця і ролі законів і принципів механіки. Згідно з механіцизмом, будь-яке складне і незнайоме явище можна пояснити на основі механічних моделей і законів механіки.

Мова – система знаків, яка служить позначенню предметів та процесів дійсності, обміну думок. Мова є засобом фіксації, накопичення, зберігання, створення та передачі інформації.

Моделювання – загальнологічний метод наукового пізнання, який полягає в побудові моделей і їх використанні. Моделювання використовується у процесі дослідження об'єктів, безпосереднє дослідження яких ускладнене, недоцільне або й взагалі неможливе.

Монографія – форма наукової публікації, в якій міститься системне й вичерпне дослідження наукової проблеми у конкретній вузькій галузі наукового знання, що підготовлена одноосібно або колективом авторів.

Навчальний посібник – форма навчального видання, яка повною мірою або частково доповнює підручник та офіційно затверджена і схвалена у вищому навчальному закладі.

Наука – сфера суспільної діяльності людини, функцією якої є вироблення та теоретична систематизація об'єктивних знань про дійсність. Поняття науки включає в себе як процес отримання нового знання, так і наслідок цієї діяльності – суму одержаних на даний час знань, що створюють в сукупності наукову картину світу.

Наукова діяльність – форма інтелектуальної творчої праці, спрямована на відкриття або використання нових наукових знань.

Наукова доповідь – форма публічно виголошеного повідомлення, під час якого відбувається презентації змісту конкретної наукової проблеми.

Наукова інформація – логічно впорядкована систематизована інформація, отримана в процесі наукового дослідження, що адекватно відображає закономірності сфер об'єктивної і суб'єктивної дійсності.

Наукова картина світу – форма наукового знання, що являє собою історично конкретну теоретичну модель реальності, яку створює домінуюча в духовній культурі суспільства на даному етапі його історичного розвитку наукова дисципліна. Наукова картина світу XVIII ст. – першої половини XIX ст. носила механістичний характер, у ній домінував механіцизм.

Наукова публікація – особлива форма доведення наукової інформації до громадськості за допомогою преси, радіо, телебачення, та її розміщення у різного типу виданнях (газетах, журналах, монографіях, підручниках та ін.).

Наукова стаття – форма наукової публікації, в якій презентуються проміжні або й остаточні результати наукового дослідження, висвітлюються окремі аспекти дослідження.

Наукова школа – творча спільнота вчених, які зазвичай працюють в одній лабораторії, інституті, одній країні над вирішенням спільної наукової проблеми з використанням подібних методологічних підходів, стилю роботи.

Науковий апарат дослідження – ключові положення, що визначають спрямованість, логічну послідовність, умови підготовки і проведення наукових досліджень. Науковий апарат дослідження завбачує розкриття актуальності, стану наукової розробленості проблеми, визначення об'єкту, предмету, мети, гіпотези, завдань, методології дослідження, його наукової новизни та практичної значущості.

Наукове видання – видання якісно нових результатів наукових теоретичних або емпіричних досліджень або публікація до друку історичних документів, першоджерел, пам’яток культури, літературних текстів та ін.

Науковий журнал – видання, що містить статті або матеріали досліджень теоретичного або практичного характеру, призначене зазвичай для фахівців з конкретної галузі наукового знання.

Науковий напрямок – сфера наукових досліджень спільноти науковців, які тривалий час вирішують завдання теоретичного або практичного характеру у конкретній галузі наукового знання.

Науковий стиль – стиль літературної мови, який містить в собі попереднє обмірковування формулювань, чітку послідовність викладу матеріалу, монологічний характер, тяжіння до унормованої мови.

Наукові працівники – особи, які за повноваженнями за основним місцем роботи та у відповідності з трудовим договором (контрактом) професійно здійснюють наукову, науково-технічну або науково-організаційну діяльність та мають відповідну кваліфікацію незалежно від наявності наукового ступеня або вченого звання.

Наукові факти – сукупність актів наукового опису об’єкта дослідження, які є основою для наукової аргументації, систематизації, узагальнення за допомогою понять, їх дефініціювання та інших теоретичних способів дослідження предмету пізнання.

Науково-дослідна установа – юридична особа, незалежно від форми власності, створена в установленому законодавством порядку, де наукова або науково-технічна діяльність становить не менше 70 % загального обсягу виконаних робіт.

Науково-дослідний інститут – установа, що займається дослідженнями у сфері науки і техніки, розробкою науково-дослідних або дослідно-конструкторських робіт.

Науково-інформаційна діяльність – діяльність, спрямована на задоволення потреб громадян, юридичних осіб і держави в інформації, що полягає у збиранні, аналітико-синтетичній обробці, фіксації, зберіганні, пошуку і поширенні.

Науково-педагогічні працівники – особи, які за основним місцем роботи у вищих навчальних закладах здійснюють наукову, науково-технічну, педагогічну, навчальну, методичну, мистецьку та організаційну діяльність.

Наукова новизна дослідження – положення у науковому дослідженні, в межах яких визначається наявність у ньому виявленого якісно нового

знання, нових закономірностей і особливостей функціонування об'єкту наукового дослідження та шляхів їх застосування з метою задоволення конкретних наукових і практичних потреб людини і суспільства в цілому.

Неопозитивізм – філософська течія ХХ ст., представники якої вбачали завдання філософії в аналізі мовних форм знання. Віденський гурток неопозитивізму зводив філософію до логічного аналізу мови науки, спираючись на принцип верифікації. Львівсько-Варшавська школа неопозитивізму розробила методологію семантичного аналізу і конвенціоналізму.

Об'єкт дослідження – фрагмент дійсності, який вступає в активну взаємодію з суб'єктом в процесі репрезентації і наукової діяльності, з використанням різних засобів, прийомів, методів. В реальній науковій практиці, наприклад, вчений фізик має справу не з об'єктивно існуючими елементарними частинками, а з експериментально "приготовленими" частинками, або з відповідними теоретичними об'єктами, які репрезентують об'єктивно існуючі частинки. В цьому плані корисно відрізнити, з однієї сторони, об'єкт експерименту чи об'єкт фізичної теорії, і з іншої – фізичний об'єкт.

Опис – процес (чи результат) відображення, виражений мовою деякої реальності з предметної області науки, теорії, гіпотези чи моделі, поряд з поясненням і передбаченням. Опис є важливою функцією науки, теорії чи закону.

Парадигма – система вихідних складових науково-пізнавальної діяльності, що складається в певну історичну епоху та визначає стиль наукового мислення практично в усіх науках. Зміна наукової парадигми розглядається як наукова революція. В сучасному наукознавстві фігурують поняття класичної, некласичної та посткласичної наукової парадигми. У філософію і методологію науки поняття "парадигма" увів Т. Кун.

Патентно-ліцензій видання (патентні бюлетні) – нормативно-технічні документи, в яких наводяться єдині вимоги до якості продукції, її розробки, виробництва та застосування.

Первинна інформація – початкова, висхідна інформація, яка є результатом безпосередніх досліджень, зокрема емпіричних.

Передбачення – одна з найважливіших функцій наукової теорії або закону (або взагалі науки), полягає в знаходженні нових фактів або законів, як правило, з допомогою логічних засобів і операцій. За своєю логічною структурою передбачення однаково з поясненням.

Періодичні видання – журнали, часописи та інші видання з різних галузей науки і техніки, однотипно оформлені випуски яких публікуються через встановлені проміжки часу і в яких друкуються наукові праці та їх результати.

Пізнання – діяльність, метою та змістом якої є набуття нового знання.

Підручник – навчальне видання, у структурі якого наведений систематизований виклад змісту і програмі конкретної навчальної дисципліни, офіційно затверджений як такий вид видання.

Плюралізм – філософська позиція, згідно якої існує декілька чи множина незалежних концепцій дійсності, що не зводяться одна до іншої та розглядаються як рівноправні; це також вчення про багато начал буття.

Полеміка – форма дискусії, в межах якої простежується протистояння сторін, жорстке протиставлення протилежних думок, ідей, поглядів, концепцій в ситуації прагнення учасників досягнути перемоги над опонентом.

Позитивізм – напрям, прибічники якого розглядають позитивне знання, як знання, що продукують природничі та спеціальні науки. За філософією залишають лише функцію узагальнення знання конкретних наук.

Поняття – форма логічного мислення, що узагальнює повторюване і суттєве в речах та явищах, фіксує певні загальні властивості предметів дійсності.

Постмодерн – культурологічне й філософське поняття, що виражає ситуацію "після сучасності".

Постмодернізм – найновітніший філософський напрям (ще недостатньо оформлений), згідно з яким постіндустріальному суспільству відповідає культура й наука постмодерну. Це концепція „радикального плюралізму”.

Пояснення – одна з найважливіших функцій науки, теорії чи закону. Науковий факт вважається поясненим, якщо його можна підвести під будь-який науковий закон, наукову модель чи наукову теорію. В філософії науки однією з найбільш розповсюджених моделей наукового пояснення є так звана номологічна модель Гемпеля – Оппенгейма, згідно з якою те, що пояснюється, логічно виводиться з того, що пояснює, яке являє собою найчастіше науковий закон чи систему таких, тобто наукову теорію. Пояснення має, взагалі, таку ж логічну структуру, як і передбачення.

Прагматизм – філософський напрям (в основному в США), який вважає, що філософія має зосереджуватися не на з'ясуванні глибинних та

всезагальних принципів буття, а вдосконалювати діяльність та досвід людей, тобто бути дієвішою.

Предмет – аспект, сторона об'єкта, на якій зосереджується пізнання.

Предмет дослідження – аспект, сторона об'єкта, на якій зосереджується дослідник з метою визначення її якостей та властивостей, що становлять пізнавальний інтерес.

Прикладні наукові дослідження – наукові дослідження, зосереджені на використанні результатів теоретичних фундаментальних досліджень для вирішення практичних проблем. На основі прикладних наукових досліджень розробляються новітні технології, нове обладнання, інноваційні способи організації виробництва, технологічні процеси з метою отримання безпосереднього економічного або соціального ефекту.

Принцип – висхідне концептуальне положення наукової теорії, вчення, наукової дисципліни чи типу світогляду, яке позначає найабстрактніше визначення ключової ідеї і є початковою формою систематизації знань.

Принципи діалектики – основні концептуальні положення, які відображають найсуттєвіші характеристики дійсності, як-от принцип розвитку, принцип взаємозв'язку, принцип єдності і боротьби протилежностей.

Принцип – те, що лежить в основі. Це базисне положення, яке пронизує систему знання та субординує його.

Природа – у широкому розумінні – це все суще, увесь світ у різноманітті його форм і проявів. У вузькому – середовище життєдіяльності людини.

Проблема (у науці) – внутрішня суперечність знання, яка виникає внаслідок послідовного розгортання якої-небудь наукової теми; в загальному плані – це є знання про незнання.

Проблема дослідження – суперечність у знанні, зумовлена реальними протиріччями у галузі теоретичних знань і практики, що потребує вирішення шляхом проведення нового дослідження.

Простір – форма буття, що характеризується такими властивостями як протяжність, структура, взаємодія, упорядкованість, зв'язок явищ.

Раціоналізм – напрям у теорії пізнання, що визнає пріоритет і компетентність розуму (логічного ходу міркування) основою пізнання.

Реальність – те, що існує і доступне сприйняттю.

Революція (наукова) – якісні перетворення в науці, пов'язані зі зміною наукової картини світу, фундаментальної наукової теорії або найбільш характерних для даної епохи способів пояснення і засобів опису реальності.

Регулятивні принципи наукового пізнання – норми пізнавальної діяльності в науці, хоча і менш визначені і менш експліцитні, ніж методологічні принципи (наприклад, такі норми, як простота, краса, гармонія тощо або як принцип простоти, принцип естетичної досконалості, принцип гармонії тощо). Термін "регулятивний принцип наукового пізнання" вживається і в більш широкому смислі, характеризуючи, інакше кажучи, будь-які норми пізнавальної діяльності в науці.

Редукціонізм – філософсько-методологічна концепція, прихильники якої абсолютизують статус принципу редукції, припускаючи повне зведення складного до простого, більш високоорганізованої форми руху матерії до менш організованої форми, наприклад, біологічного до хімічного, тобто припускається можливість пояснення сутності біологічних процесів на основі законів хімії або фізики. Іншими словами, в межах редукціонізму заперечується якісна специфіка більш високоорганізованої форми руху матерії. Окремим випадком редукціонізму є механіцизм.

Редукція – методологічний принцип, суть якого полягає в тому, що складний, невідомий раніше об'єкт досліджується шляхом зведення (редукції) ряду його властивостей і особливостей до більш простих і відомих.

Реферат – форма наукового дослідження, де подано короткий виклад змісту наукової проблеми або способів її вирішення.

Рефлексія – принцип людського мислення, що полягає в усвідомленні власних засад, форм, процесів.

Синтез – загальнологічний метод наукового пізнання, що полягає в поєднанні, інтеграції елементів-частин у якусь цілісність.

Системний аналіз (підхід) – спосіб вивчення характеристик системних об'єктів на основі використання таких категорій, як "система", "елемент", "структура", "зв'язок", "відношення", "зміст", "форма", "частина", "ціле", "функція", "взаємодія".

Спеціалізація – складова спеціальності, яка визначається вищим навчальним закладом та завбачує профільну спеціалізовану освітньо-професійну та освітньо-наукову програму підготовки здобувачів вищої та післядипломної освіти.

Спеціальність – складова конкретної галузі знань, в межах якої здійснюється професійна підготовка.

Сприйняття – процес відображення дійсності у формі чуттєвого образу об'єкта. Сприйняття дає цілісну інформацію про об'єкт, який діє безпосередньо на декілька органів чуттів, синтезуючи окремі почуття.

Суб'єкт – той, хто пізнає – людина, спільнота, соціальна група.

Субстанція – одне з фундаментальних понять онтології, що дозволяє зводити чуттєву множинність та мінливість властивостей до чогось постійного та самостійно існуючого.

Сутність – визначальне, глибинне, те, що є внутрішнім змістом явищ, що приховане за ними.

Сцієнтизм та антисцієнтизм – філософсько-світоглядні орієнтації ХХ ст. **Сцієнтизм** орієнтується перш за все на результати та методи природничих та технічних наук і вірить в їх здатність вирішити також і всі соціальні проблеми. **Антисцієнтизм** – це песимістичний погляд на здатність науки та техніки забезпечити соціальний прогрес; критикує саму ідею науково-технічного прогресу людства.

Теза – систематизована форма викладення ключових положень, ідей, думок, спостережень за умови відсутності вказівки на неістотні несуттєві ознаки конкретного об'єкту пізнання.

Тези доповіді – опубліковані на початку наукової, науково-теоретичної або науково-практичної конференції (форуму, з'їзду, симпозіуму) матеріали, які містять положення ключових висновків наукової доповіді.

Тема наукового дослідження – формулювання конкретного наукового завдання, яке охоплює частину наукової проблеми і може бути вирішеним у межах конкретного наукового дослідження.

Теоретичний рівень наукового пізнання – рівень, який характеризується діяльністю суб'єкта з абстрактними та ідеалізованими об'єктами. У зв'язку з цим методи наукового пізнання, що діють на цьому рівні, і форми наукового пізнання, що функціонують на цьому рівні, називають теоретичними.

Теорія (наукова) – вища форма організації наукового знання, яка дає цілісну уяву про закономірності та істотні зв'язки певних областей дійсності – об'єктів даної теорії.

Термін – поняття, слово чи словосполучення, яке чітко, точно і однозначно називає предмет, явище і розкриває його зміст.

Третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти – рівень вищої освіти, що відповідає восьмому кваліфікаційному рівню Національної рамки кваліфікацій і передбачає здобуття особою теоретичних знань, умінь,

навичок та інших компетентностей, достатніх для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та / або дослідницько-інноваційної діяльності, оволодіння методологією наукової та педагогічної діяльності, а також проведення власного наукового дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

Техносфера – сукупність процесів на поверхні планети, що за складом являє колосальну кількість технічних засобів, пристроїв, обладнання і що має особливі властивості та закономірності функціонування.

Узагальнення – метод пізнання, в межах якого відбувається логічний перехід від одиничного до загального.

Умовивід – форма мислення, в межах якої на основі одного або декількох заданих суджень виводиться інше судження, яке містить ознаки якісно нового знання.

Уявлення – відтворення образу предмета у свідомості, без безпосередньої взаємодії з ним за допомогою пам'яті або фантазії.

Факт (науковий) – форма емпіричного знання, особливого роду речення з стійкою істиннісною оцінкою і таке, що фіксує емпіричне знання. Емпіричне знання, науковий факт, протиставляються науковій теорії чи науковій гіпотезі.

Формалізація – метод дослідження об'єктів шляхом відображення їх структури у знаковій формі за допомогою штучних мов та ін.

Формальна логіка – наукова дисципліна, предметом якої є дослідження основних форм і законів мислення, конструювання і дослідження правил перетворення висловлювань, що зберігають істинність безвідносно до змісту вхідних у ці висловлювання понять.

Фундаментальні наукові дослідження – експериментальна та теоретична діяльність, зосереджена на отриманні якісно нових знань про основні закономірності світоустрою, становлення і розвитку людини як біосоціальної істоти і суспільства в цілому.

Феноменологія – напрям в західній філософії та культурі ХХ ст., що зосереджується на дослідженні «чистих» утворень свідомості (її смислу, очищеного від міфологічних, наукових, ідеологічних, повсякденно-побутових установок, схем).

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література:

1. Білуха М. Т. *Методологія наукових досліджень*. – К.: АБУ, 2002. – 480 с.
2. Бірта Г.О. *Методологія і організація наукових досліджень: навч. посіб.* / Г.О. Бірта, Ю.Г. Бургу. – К.: "Центр учбової літератури", 2014. – 142 с.
3. Гладкий С. О. *Основи наукових досліджень. Навчально-методичний посібник*. – Полтава: ПУЕТ, 2016. – 245 с.
4. Данильян О. Г. *Методологія наукових досліджень: підручник* / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань. – Харків: Право, 2019. – 368 с.
5. Демківський А. В. *Основи методології наукових досліджень: навч. посібн.* / А. В. Демківський, П. І. Безус. – К.: Акад. муніцип. упр., 2012. – 276 с.
6. Колесников О. В. *Основи наукових досліджень. 2-ге вид. випр. та доп. Навч. посіб.* – К.: Центр учб. літ-ри, 2011. – 144 с. – Електронний ресурс. Режим доступу: http://www.immsp.kiev.ua/postgraduate/Biblioteka_trudy/OsnjvyMetDoslilKolesnykov2011.pdf
7. *Методологія та організація наукових досліджень: посібник* / О. І. Гуторов / Харк. нац. аграр. ун-т. – Х.: ХНАУ, 2017. – 57 с.
8. *Методичні вказівки для написання дипломних робіт (для студентів 5 курсу денної форми навчання географічного факультету*. Укл.: М. Р. Салюк. – Ужгород: Видавництво "УжНУ", 2016. – 50 с.
9. *Методичні рекомендації до написання магістерських робіт для студентів філологічного факультету* // Уклад Єрмоленко С.І., Митяй З.О. – Мелітополь, 2019. – 63 с.
10. *Основи методології та організації наукових досліджень* / А. Є. Конверський (ред.). – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 352 с.
11. Юринець В. Є. *Методологія наукових досліджень*. – Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2011. – 178 с.

Додаткова література:

12. Веревкин А. Н. *Как оформить библиографию к научной работе: Методическое пособие*. – М.: Колос, 1992. – 136 с.
13. Вернадский В. И. *О науке. Том 1. Научное знание. Научное творчество. Научная мысль*. – Дубна: Феникс, 1997 – 576 с.
14. Витгенштейн Л. *О достоверности* // *Вопросы философии*. – 1991. – №2. – С. 67–121.

15. Грищенко І. М., Григоренко О. М., Борисейко В. А. Основи наукових досліджень. Навч. посібник. – К.: Київ. нац. торг-екон. ун-т, 2001. – 124 с.
16. Ганін В.І., Ганіна Н.В., Гурова К.Д. Методологія соціально-економічного дослідження: Навч. посіб. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 224 с.
17. Делёз Ж. Эмпиризм и субъективность: Опыт о человеческой природе по Юму. Критическая философия Канта. – М. : ПЕР СЭ, 2001. – 476 с.
18. Добронравова І. С., Сидоренко Л. І. Філософія та методологія науки. – К.: ВПЦ "Київський університет", 2008. – 224 с.
19. Єріна А.М. Організація вибіркового обстеження: Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2004. – 127 с.
20. Єріна А. М., Захожай В. Б., Єрін Д. Л. Методологія наукових досліджень. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 212 с.
21. Здобувачу наукового ступеня: Метод. рекомендації / Упоряд. С. В. Сьомін. – К. : МАУП, 2009. – 184 с.
22. Ковальчук В.В., Моїсєєв Л.М. Основи наукових досліджень. Навч. посібник. – К.: Професіонал, 2004. — 206 с.
23. Крисоватий А.І., Панасюк В.М., Гавришко В.Л. Методологія, методика та організація наукових досліджень. – Тернопіль: Лілея, 2005. – 150 с.
24. Клименюк О. В. Виклад та оформлення результатів наукового дослідження [Текст] : авторський підручник / Олександр Валеріанович Клименюк. – Ніжин : Аспект-Поліграф, 2007.– 398 с.
25. Клименюк О. В. Технологія наукового дослідження [Текст] : авторський підручник / Олександр Валеріанович Клименюк.– К.-Ніжин : Аспект-Поліграф, 2006. – 308 с.
26. Крымский С. Б. Научное знание и принципы его трансформации. – К.: Наукова думка, 1974. – 208 с.
27. Кузнецов И. Н., Лойко Л.В. Рефераты, контрольные, курсовые и дипломные работы: Монография. – 1998. – 180 с.
28. Кустовська О. В. Методологія системного підходу та наукових досліджень: Курс лекцій. – Тернопіль: Економічна думка, 2005. – 124 с.
29. Лакатос И. Фальсификация и методология научно-исследовательских программ. – М.: Медиум, 1995. – 340 с.
30. Лудченко А. А. Основы научных исследований: Учебное пособие / Лудченко А.А., Лудченко Я.А. та ін. – К.: Знання, КОО, 2000. – 114 с.
31. Меерович М. И., Шрагина Л. И., Технология творческого мышления: Практическое пособие. – Мн.: Харвест, М.: АСТ, 2000. – 432 с.

32. Макогон Ю.В., Пилипенко В.В. Основи наукових досліджень в економіці. – Донецьк : Альфа прес, 2007. – 144 с.
33. Мелков Ю. А. Факт в постнеклассической науке. – К.: ПАРАПАН, 2004. – 224 с.
34. Пілюшенко В.Л., Шкрабак І.В., Славенко Е.І. Наукове дослідження: організація, методологія, інформаційне забезпечення: Навч. посіб. – К.: Лібра, 2004. – 344 с.
35. П'ятницька-Позднякова І. С. Основи наукових досліджень у вищій школі: Навч. посібник / І. С. П'ятницька-Позднякова. – К., 2003. – 116 с.
36. Ратников В. С. О рациональности нарративного объяснения / В. С. Ратников // Науковий вісник Чернівецького університету. – 2014. – Вип. 706: Філософія. – С. 13–19.
37. Рудь Н.Т. Методологія наукових досліджень // Конспект лекцій. – Луцьк: РВВ ЛДТУ, 2007. – 96 с.
38. Рузавин Г.И. Методология научного исследования: Учеб. пособие для вузов. – М.: Юнити-Дана, 1999. – 287 с.
39. Товт В.А. Нормативні вимоги та методика підготовки курсових, дипломних і магістерських робіт: Методичні рекомендації/ В.А.Товт, Е.М.Сивохоп, В.Я.Сусла. – Ужгород: "Ліра", 2004. – 64 с.
40. Сурмін Ю. Майстерня вченого: Підручник для науковця. – К.: Навч. метод центр освіти в Україні, 2006. – С.120–207.
41. Хайдеггер М. Наука и осмысление // Хайдеггер М. Время и бытие: Статьи и выступления. – М.: Республика, 1993. – С. 238–251.
42. Філіппенко А. С. Основи наукових досліджень. Конспекти лекцій: Посібник. – К.: Академвидав, 2005. – 208 с.
43. Цехмістрова Г. С. Основи наукових досліджень. – К.: Слово, 2003. – 240 с.
44. Шинкарук В. И. Теория познания, логика и диалектика И. Канта (И. Кант как родоначальник немецкой классической философии) / В. И. Шинкарук. – К.: Наукова думка, 1974. – 336 с.
45. Шейко В. М. Організація та методика науково-дослідної діяльності / В. М. Шейко, Н. М. Кушнарєнко. – К.: Знання-Прес, 2004. – 295 с.
46. Юдин З. Методология науки. Системность. Деятельность. – М.: Эдиториал-УРСС, 1997. – 444 с.
47. Юринець В. Є. Інформаційні системи управління персоналом, діловодства і документообігу: Навч. посібник / Юринець В.Є., Юринець Р. В. – Львів: Тріада плюс, 2008. – 628 с.

ДОДАТКИ

(подаються згідно з Положенням про курсову роботу здобувачів вищої освіти
Житомирського державного університету імені Івана Франка
(Протокол № 11 від 26.12.2019): https://zu.edu.ua/offic/pro_kursovnu.pdf)

Додаток А

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
КАФЕДРА _____

(назва кафедри)

КУРСОВА РОБОТА

З _____

(назва навчальної дисципліни, відповідно до навчального плану)

на тему:

(Тема курсової роботи: Times New Roman 16, напівжирний)

Реєстраційний № _____

Дата здачі _____

Здобувача вищої освіти

_____ курсу _____ групи

_____ форми навчання

спеціальності « _____ »

_____ (ППП здобувача вищої освіти)

Науковий керівник

_____ (вчене звання та науковий ступінь керівника)

_____ (ППП наукового керівника)

Оцінка

Національна шкала _____

Кількість балів: _____ ECTS _____

Члени комісії

_____ (підпис)

_____ (ППП)

_____ (підпис)

_____ (ППП)

_____ (підпис)

_____ (ППП)

Житомир 20 _____

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ЗДО	–	заклад дошкільної освіти
ЗВО	–	заклад вищої освіти
ВООЗ	–	Всесвітня організація охорони здоров'я
ЗСЖ	–	здоровий спосіб життя
ООН	–	Організація Об'єднаних Націй
ЄС	–	Європейський Союз
ЗМІ	–	засоби масової інформації

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. НАЗВА РОЗДІЛУ	6
1.1. Назва підрозділу	6
1.2. Назва підрозділу	10
Висновки до розділу 1	14
РОЗДІЛ 2. НАЗВА РОЗДІЛУ	15
2.1. Назва підрозділу	15
2.2. Назва підрозділу	19
Висновки до розділу 2	24
РОЗДІЛ 3. НАЗВА РОЗДІЛУ	25
3.1. Назва підрозділу	25
3.2. Назва підрозділу	30
Висновки до розділу 3	34
ВИСНОВКИ	35
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ	37
ДОДАТКИ	39

**Приклад оформлення бібліографічного опису
у списку літературних джерел**

(за ДСТУ 8302:2015, згідно наказу МОН № 40 від 12.01.2017 р.)

Книги одного, двох або трьох авторів	<p>1. Битяк Ю. П. Державна служба в Україні: організаційно-правові засади: монографія. Харків: Право, 2005. 304 с.</p> <p>2. Васильєв С. В., Ніколенко Л. М. Доказування та докази у господарському процесі України: монографія. Харків: Еспада, 2004. 192 с.</p> <p>3. Комаров В. В., Світлична Г. О., Удальцова І. В. Окреме провадження: монографія / за ред. В. В. Комарова. Харків: Право. 2011. 312 с.</p>
Книги чотирьох чи більше авторів	Григоренко С. І., Григоренко Я. О., Козлов В. І. та ін. Колективні політичні права і свободи людини та громадянина в Україні: проблеми теорії та практики: монографія / Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. Харків, 2013. 352 с.
Книги під назвою (без автора)	Протидія терористичній діяльності: міжнародний досвід і його актуальність для України: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (30 вересня 2016 р., Київ). Київ, 2016. 432 с.
Багатотомні видання	Кримінальне право України. Загальна частина: підручник: у 2 т. / за ред.: В. В. Сташис, В. Я. Тацій. 4-те вид., переробл. і допов. Харків: Право, 2010. Т. 1. 456 с.
Дисертації	Головкін Б. М. Теоретичні та прикладні проблеми детермінації і запобігання корисливій насильницькій злочинності в Україні: дис. ... д-ра юрид. наук. Харків, 2011. 406 с.
Автореферати дисертацій	Наконечний А. Б. Примусове відчуження земельних ділянок за законодавством України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2016. 24 с.
Стандарти	ДСТУ ISO 6107-1:2004. Якість води. Словник термінів. Частина 1 (ISO 6107-1:1996, IDT). [Чинний від 2005-04-01]. Вид. офіц. Київ: Держспоживстандарт України, 2006. 181 с.

Електронні ресурси	1. Гетьман Є. А. Підзаконні нормативно-правові акти органів виконавчої влади України та іноземних держав: порівняльна характеристика. <i>Теорія і практика правознавства</i> : електрон. наук. фахове вид. 2016. Вип. 1 (9). URL: http://tlaw.nlu.edu.ua/article/view/66302 (дата звернення: 17.06.2016).
	2. Карнаух Б. П. Тлумачення договору: короткий нарис із наднаціональної і транснаціональної точок зору. <i>Проблеми законності</i> . 2016. Вип. 135. С. 39–51. doi: http://dx.doi.org/10.21564/2414-990x.135.83852 .
Розділ книги	Борисова В. И. Право частной собственности в системе социально-экономических прав и свобод граждан и пути его реализации. <i>Харьковская цивилистическая школа: право собственности</i> : монографія / под ред. И. В. Спасибо-Фатеевой. Харьков: Право, 2012. Разд. 3, гл. 1. С. 87–99.
Статті з журналів та періодичних збірників	Петришин О., Серьогіна С. Змішана республіканська форма державного правління: питання теорії та практики. <i>Право України</i> . 2009. № 10. С. 57–60.
Матеріали конференцій	Боднар Т. В. Договір про закупівлю: особливості укладання і забезпечення. <i>Актуальні проблеми приватного права: договір як правова форма регулювання приватних відносин</i> : матеріали наук.-практ. конф., присвяч. 95-й річниці з дня народж. В. П. Маслова (Харків, 17 лют. 2017 р.). Харків: Право, 2017. С. 7–9.

ПРИКЛАД ОФОРМЛЕННЯ ТАБЛИЦІ

Таблиця 1.1

Назва колонки	Назва графи	Заголовки і підзаголовки граф (гр.1-гр.4)			
А	Б	1	2	3	4
Назва (зміст) рядка					

ПРИКЛАД ОФОРМЛЕННЯ ІЛЮСТРАЦІЇ

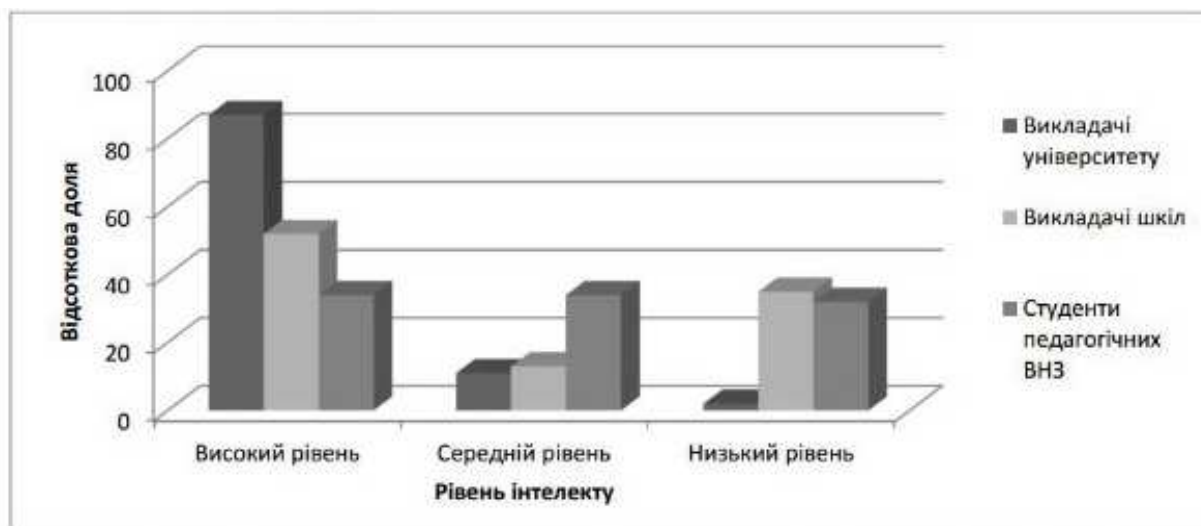

Рисунок 3.6 – Відсоткова доля педагогів різних освітніх організацій з різними рівнями інтелекту

ПРИКЛАД ОФОРМЛЕННЯ СХЕМИ

